

7md

2010 m. liepos 9 d., penktadienis

Nr. 26-27 (902-903) | Kaina 2,50 Lt

D a i l é | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i j a

2

Jono Rimšos „Tropikų šauksmas“

3

Teatro festivalis Torūnėje

4

Apie kompozitorij Ernestą Blochą

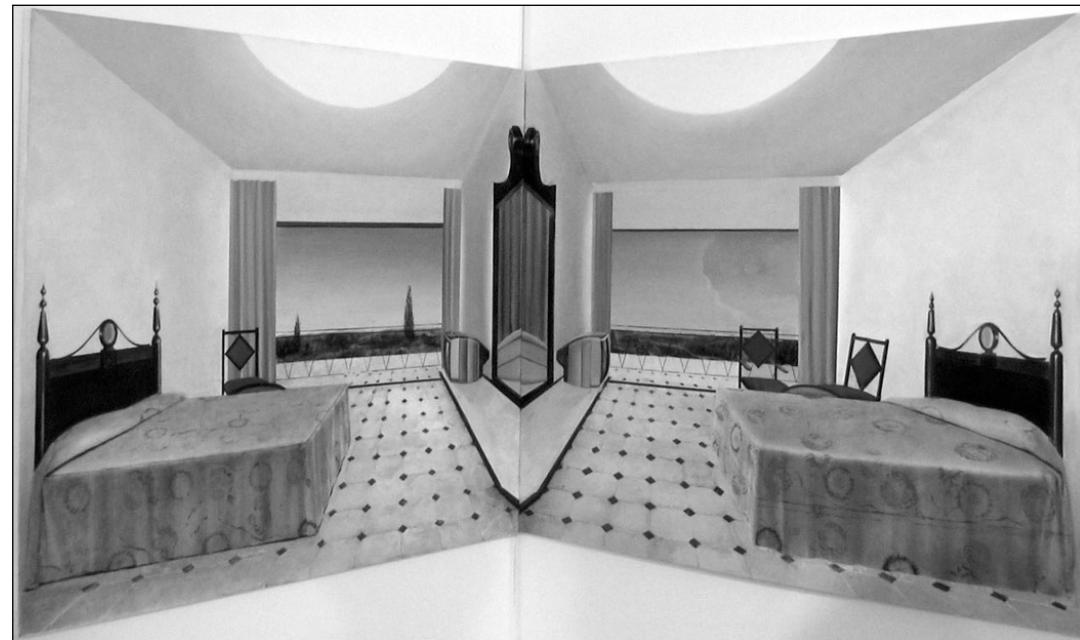
Tado Vosyliaus paroda „T.V. vol. 1“

8

Peteris Singeris apie vartojimo etiką

9

Krësle prie televizoriaus

Patricija Jurkšaitytė. Iš serijos „Viešbučių kambariai“. 2010 m.

Suvokimo ir atpažinimo būdai

Keturioliktoji Vilniaus tapybos trienalė

Vidas Poškus

Iš savo asmeninės eilinio žiūrovo, angažuoto dailės kritiko ir objektyviu besistengiančio būti dailėtyrininko patirties esu susidaręs asmeninę subjektyvią nuomonę, kad kiekvienos parodos (ar platesne prasme – meno reiškinio) atveju įmanomas trilypis suvokimas, trys visiškai skirtinges reakcijos – pirminis susižavėjimas, antrinis skepticizmas ir galų gale šias dvi skirtinges nuotaikas apibendrinantis blaivesnis požiūris.

Jau pirmą kartą apsilankęs vienuose didžiausių tapybinių atlaidų mūsiškėje meno sceneje – 14-oje Vilniaus tapybos trienalėje – supratau, kad bus prasti popieriai. Eks pozicija kirto kaip kirvui į galvą! Efektas buvo pritrenkantis – man tikrai labai (žiauriai ir nenusakoma) patiko. Laksčiau salėmis ir gėrėjausi. Buvo taip gražu, kaip paveikslais nukabinėtoje kokio nors seno buto svetainėje (be jokių pašalinių neigiamų minčių – man to-

kie kambariai iš tiesų kelia susižavėjimą).

Netgi galiu išvardinti, kas patiko labiausiai. Visų pirma, manau, kad pats sėkmgingiausias trienalės dalyvis – Praneetas Soi'us su savo monochromine sienine tapyba (komplimentas už puikią architektūrinę integraciją, monumentalų, akį sauvime patraukiantį vaizdą). Tada – Hannaleena Heiska su savo mitologizuotais hibridais ir plonais, persišviečiančiais potėpiais. Viskas patiko tiek idėjinui, tiek plastiniu lygiu. Ir dar – šviesūs ir ironiški Takeo Hanazawos paveikslai: iliustratyvios drobės, kurių personažai (beje, paminti iš turtingos pasaulinės kultūros) juda lyg maniško vaikų darželio animacinių filmukų heroinais išpieštų pavésinių judeisiais.

Bet čia svarbiausia ne asmeniškumai. Pirmam labai geram įspūdžiui užteko ir neblogos parodos architektūros bei konцепcijos. Skirtingų, tiesiog nepalyginamų autorų darbai sudėlioti į vieną ritmišką vieną, atskiri darbai turi savo er-

ve, jie kvėpuoja, į žiūrovą atsisuka pačiais puikiausiais savo profiliais. Pavyzdžiu, sudubliotas ir į kampaną įleistas Patricijos Jurkšaitytės viešbučio interjeras igijo dvigubos sugestijos ir įtikinamai pakartotos renesansinės perspektyvos pojūčio. Arba, pavyzdžiu, nedidelė Ričardo Povilo Vaitiekūno retrospekcija, kuri šimtu procentų lenkė neseną jo parodą Nacionalinėje galerijoje (trienalės ekspozicijoje darbai buvo sukabinti gyvai – atsižvelgiant į spalvinius, mastelių niūansus, o NDG – mechaniskai, linijomis, kaip ašočiai ant tvoros). Nacionalinės dailės klasikas vien dėl eksponavimo kokybės sužibėjo savo stipriauiomis – koloristinėmis savybėmis.

Net sakyčiau, kad lietuvių tapytojams jų užsieniečiai kolegos sukūrė labai neblogą foną. Antai solidžiai atrodė Inos Budrytės, Henrico Čerapo, Alfonso Vilpišausko kolekcijos. Pirmoji apskritai kai kuriems

NUKELTA | 7 PSL.

Noras pažinti kitus ir savų ilgesys

Jono Rimšos kūrybos paroda „Tropikų šauksmas: Argentina – Bolivija – Taitis“ Vilniaus paveikslų galerijoje

Kristina Stančienė

Pastaruoju metu Vilniuje vyko ir tebevyksta nemažai lietuvių išeivijos dailininkų parodų. Jų įvairovė, mastai, rengėjų tikslai gerokai skiriasi – nuo atskirų dailininkų retrospektyvų (neseniai vykusi Vytauto Kasiulio paroda Vilniaus paveikslų galerijoje) iki proginių ekspozicijų („Dovana nepraklausomai Lietuvai“ LDM Radvilų rūmuose). Išeivijoje kūrusių lietuvių darbai atsiduria ir komercinėse galerijose, kurios mėgina pralaužti vis dar gana inertį lietuvių meno rinką. Kaip tik tokia paroda „Po karo. Svetur“ šiuo metu veikia neseniai atsidariusioje „Pylimo galerijoje“.

Visi minėti išeivijų kūrybos pristatymai nėra tolygūs menine kūrinių kokybe, potekstėmis. Vienuose teigiauname istoriškai svarbios informacijos, praplečiamie akirat ar galime išgyti puošmeną interjerui. Kituose tenka malonai nustebti, kad turime iki šiol Lietuvoje labai mažai žinomų tautiečių, kurie ne tik sugebėjo pasiekti stulbinančią šlovę pasaulyje, bet ju darbai yra jdomūs ir šiandien. Žinoma, kalbu apie Jono Rimšos (1903–1978) parodą „Tropikų šauksmas“.

Drąsiai galima teigti, kad daugelio mūsų žinios apie J. Rimšą iki šios parodos tebuvo „nulinės“ arba labai skurdžios. Tuo galima lengvai išsitinkinti panaršius interneto tinklalapiuose. Čia sužinotume tik tick, kad taptojas, vadinas „lietuviškuoj Gogenu nuo Svēdas“ (J. Rimša kilęs nuo Svēdas, Anykščių raj.), placią išgarsėjo Pietų Amerikoje. Dailininką, apžavėtą spalvingos Boliviros kultūros, visą gyvenimą kamavo tévynės ilgesys. Savo piešinius jis puošdavęs lietuviškuoju Vyčiu ir pasirašinėdavęs „Painter lituano“ („lietuvis dailininkas“). Už nuopelnus Boliviros kultūrai J. Rimša yra pelnės svarių apdovanojimų, paskelbtas šios šalies gar-

bės piliečiu, jo paveikslai laikomi nacionaliniu bolivų turtu. Nors sovietmečiu apie J. Rimšą, kaip ir apie daugelį išeivijoje kūrusių lietuvių, žiniasklaida, dailės leidiniai atkalliai tylėjo, bet 1977 m. Lietuvos dailės muziejuje buvo surengta jo kūrybos paroda, o jau nepraklausomoje Lietuvoje tapytojo kūryba 1999 m. buvo demonstruojama „Vartų“ galerijoje. Su J. Rimša ryšius nuolat palaikė Valdas ir Alma Adamkai, išigiję ne vieną tapytojo kūrinį, padėjė jam surengti parodą JAV.

Parodoje eksponuojama įvairių laikotarpinių J. Rimšos tapybą, akvarelių, piešinių. Akivaizdu, kad savajį braižą – spalvingą, sodrių spalvų ir monumentalų formų, ekspresionizmo, postimpresionizmo paveiktą stilistiką tapytojas atrado ne iš kartoto. Tarp ekspozicijos kūrinių – nemažai peizažų, portretų, kuriuose matyti realistinės, itin literatūriškos išraiškos pastangos. Kai kurie saldoki peizažai savo spalvine gama iki skausmo primena „atvirukinius“ Antano Žmuidzinavičiaus vaizdelius, o portretai – aiškiai „užsakyminiai“ arba sausoki ir nuobodus dėl siekio kruopščiai kopijuoti natūrą. Atrodo, šiam menininkui itin tiktū „lietuviškojo Paulio Gauguino“ etiketė, kurią noriai klijoja daugelis rašiusių apie jo kūrybą. Žinoma, tokio ryšio tikrai esama – Taičio salos motyvai, moterų portretai ir aktai, žaižaruojančios, vitražinės spalvos, hedonistinė nuotaika. Sa-koma, kad J. Rimša žavčiosi garsiojo prancūzo tapybė. Tačiau jei nekalbėsime apie išraiškas, formas skirtumus, J. Rimšos kūriniuose, moterų portretuose ir aktuose gerokai mažiau erotiškų, kūniškų, geidulingo atspalvių, kurių pritvinkusios Gauguino kompozicijos, spinduliuojančios geismą, aistringą, kartu – tingia goslių malonumų saldybę. Ko gero, šimtmečiu vėliau gyvenusiam lietuviui ne ką mažiau rūpėjo formalūs – komponavimo,

kolorito, potėpio – dalykai ir spalvingo šalies charakterio išraiška, nebūtinai per erotikos prismę. Tarp brandžiųjų J. Rimšos kūrinių aptinkame ritualinių šokių scenų, įtaigaių sukomponuotų čiabuvių figūrus. Juose justi tapytojo siekis atskleisti egzotiško krašto dvasią, apibendrinti savo išpūdžius, sukonce-

ma, aiški – aistringa raudona, aitri, kiek skaudoka geltona, sodrūs žalumos tonai, ekspresyvus juosvas kontūras, linija, suteikianti tapybiiniams pasakojimams dar daugiau įtampos, energijos. Beje, daugelis J. Rimšos paveikslų surėsti tvirtai. Figūrų, spalvinų démių „dėlionės“ energingos, monumentalios, skam-

os visos lietuvių išeivijos dailės kontekste. Žinoma, tai padaryti nėra lengva, nes į vieną monolitišką reiškinį visa ši įvairovė, ko gero, niekaip „nesusilipdo“. Tuo galėjome išsitinkinti ir minėtose išeivijos lietuvių menininkų parodose. Tačiau J. Rimšos kūryba – įdomi ir savita. Ko gero, vienas svarbesnių jos aspektų yra tai, kad stilizacija, tam tikras dekoratyvumo laipsnis, mūsų kraštams nebūdingi motyvai šio tapytojo kūryboje atrodo labai organiskai. Tuo tarpu įvairių laikotarpinių lietuvių tapyboje apstu pavyzdžiu, kai žavčiomasis egzotiškais motyvais virsta „neskaniu“, tučiu dekoratyvumu, kur tejuantame dirbtinumą, norai įtiki publikai, sulaukti komercinės sėkmės. J. Rimšos tikrovėje matyt ir per vaizduotę perkoštį vaizdiniai yra stiprus autentiškumu. Juk kalbant apie tradicinę tapybą ši aplinkybė yra svarbi.

J. Rimšos parodą pristatančiame tekste susidomėjau kuratorės pastaba: „Tai, kad dailininkas nepasuko abstraktaus meno keliu, o mokė mylėti ir gerbti indėnus, vertinti senają jų kultūrą, šalies istoriją ir gamtą, lėmė, jog bolivai iki šiol brangina menininko kūrybinį palikimą, o jo autorui vadina meno misionieriumi“. Vadinas, išpūdžio tikrumas, vienaip ar kitaip – realumas, yra sėkmės laidas kontempliuojant ir perteikiant kito krašto specifiką. Tikrovė, kartais – išorinio formų grožio, lyrinio ar kiek aistringesnio temperamento siekiny, matyt, yra labai stiprus, nepaisant skirtinų motyvų, kraštų ir kultūrų, kuriose Lietuvos išeivijos menininkai gyveno ir kūrė.

*Paroda veikia iki rugpjūčio 5 d.
Vilniaus paveikslų galerija (Didžioji g. 4, Vilnius) dirba antradieniais-šeštadieniais 11–18 val.; sekmadieniais ir valstybinių švenčių išvakarese 12–17 val.*

Jonas Rimša. „Kompozicija su laivu“. Apie 1959–1966 m.

truoti juos į tam tikrą pasakojimą, kuriame labiausiai bylotų forma, spalvos ir jų deriniai, t.y. tapybinės išraiškos priemonės. Ne veltui įtai-giaus parodos kūrinių yra būtent tie, kuriuose artėjama prie abstrak-cijos, ypač – akvarelės. Tuomet galima ižvelgti ir tam tikrą kolorito simboliką, kuri puikiai perskaiko-

bios. Kiek stilizuotos, grubokos formas jo paveiksluose niekad neiš-skysta, jos visad ritmiškai jungiasi tarpusavyje, kontrastuodamos ar temperamentingai antrindamos viena kitai.

Parodos kuratorė Nijolė Tumēnienė į šio menininko kūrybą siūlo žvelgti ne kaip į paskirą fenomeną,

dirbo pedagoginį darbą Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje: nuo 1986 m. buvo Kompozicijos katedros vedėjas, nuo 1988 m. – Muzikos teorijos katedros profesorius.

1963–1986 m. Rimvydas Žigaitis buvo Lietuvos valstybinės filharmonijos meno vadovas (1975–1978 m. ir direktorius), 1962–1966 ir 1975–1984 m. – Lietuvos kompozitorų sąjungos valdybos narys, 1967–1980 m. Valstybinių literatūros ir meno premijų komiteto narys.

1974 m. kompozitorui suteiktas nusipelninės meno veikėjo garbės vardas. 1995 m. jis buvo išrinktas Lietuvos muzikų draugijos pirminknu, 1999 m. reorganizavus draugiją tapo Lietuvos muzikų sąjungos prezidentu.

Jo iniciatyva surengta šimtai koncertų Lietuvos muzikos mokyklose, muziejuose ir meno galerijose, jau-nujų muzikos atlikėjų festivaliai, kiti muzikos renginiai įvairiose Lietu-

vos vietose, nuo 1997 m. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje kasmet rengiamas „Didysis muzikų paradas“, išleista daug vertingų muzikos leidinių, tarp kurių – mėnesinis žurnalas „Muzikos barai“, leidžiamas su žymių Lietuvos atlikėjų kompaktinėmis plokštelėmis.

Rimvydas Žigaitis sukončė daueriai kaip 200 įvairių žanrų kūrinių. Už dainas kompozitorius ne kartą buvo apdovanotas Stasio Šimkaus premijomis, už kūrinius liaudies instrumentų orkestriui – Jono Švedo premijomis, yra pelnės ir kitokių apdovanojimų. Jo kūrinių dažnai atliekami koncertuose, festivaliuose, dainų šventėse, konkursuose Lietuvoje ir užsienyje.

MUZIKOS INFORMACIJOS IR LEIDYBOS CENTRAS

M. RAŠKOVSKIO NUOTR.

Po studijų Rimvydas Žigaitis dėstė teorines disciplinas tuometinėse J. Tallat-Kelpšos muzikos ir Mikalojaus Konstantino Čiurlionio mokyklose (čia nuo 1958 m. bu-

vo Muzikos teorijos skyriaus vedėjas), buvo Valstybinio pedagoginio instituto Muzikos katedros dėstytojas (nuo 1961 m. – Muzikos teorijos katedros vedėjas). 1969–2001 m.

In memoriam

**Rimvydas Žigaitis
(1933–2010)**

Liepos 1 d. po sunkios ligos mirė žinomas kompozitorius, pedagogas, kultūros ir meno veikėjas Rimvydas Žigaitis. Kūrėjui buvo 76-eri. Iki paskutinių gyvenimo dienų jis aktyviai dalyvavo šalies kultūros gyvenime.

Rimvydas Žigaitis gimė Kazlų Rūdoje, nuo vaikystės mokėsi muzikos, dalyvavo koncertuose, pavauduodavo vargonininką tévą bažnyčioje. 1951–1952 m. studijavo kompoziciją Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (prof. Antano Raciūno klasėje), 1952–1957 m. tėsė kompozicijos studijas Maskvos P. Čaikovskio valstybinėje konservatorijoje. 1952–1955 m. vadovavo Maskvos lietuvių studentų dainų šokių ansambliu.

Gerų istorijų pasakojimai

Teatrinio festivalio Torūnėje paradoksai

Irena Aleksaitė

Šis yra nedidelė Lietuvos teatrolo-gių grupė į tradicinį Torūnės teatrinį festivalį, kuriam sukako dvie-shimt metų, lėktuvu skridome tylėdami. Kiekviena turbūt savaip dar kartą atgaminome šiurpius Smolensko katastrofos įvykius. Dar prisidėjo ir tai, ką regėjome iš lėktuvo aukštyn, žvelgdami į apsem-tus Lenkijos miestelius, miškus, išsi-liejusias upes, primenančias vos ne Amazonės deltą. Mūsų kaimyninę šalį viena po kitos užklupo nelaimės. Vysla Torūnėje pakilo iki devynių metrų atžymos ir stūkuringai skriejo mišinišku greičiu garsiai šnipuo-dama, apsėmus kito žemo kranto krūmų, medžius ir namus, bet mies-to, stovinčio ant aukštakos kalvos, nepasiekė. Tik sutraukė Torūnės gy-ventojus, ir šie tylėdami stebėjo ag-resyvų gamtos stichijos sūtėjimą.

Tokiamo, sakyčiau, neramiamė fone – „maro“ metu – vyko jubilie-jinis festivalis, teatinė šventė. Vi-sai kaip pagal A. Puškiną. Septyni užsienio teatrai, astovaujantys sa-vu šalims, per šešias dienas parodė keturiolika spektaklių. Vis dėlto do-minavo lenkų teatras (pasirodė kolektyvai net iš penkių šalių mie-stų). Manau, tai natūralu. Tarp kitų dalyvių buvo rusų, vengrų, latvių, vokiečių ir korejiečių. Lietuviam ši sykį atstovavo Rimas Tuminas su Maskvos Jevgenijaus Vachtangovo teatre režisuotu A. Čechovo „Dē-de Vania“. Man pasirodė, kad šių metinės jubiliejinius festivalis galėjo būti stipresnis, nors „egzotiško“ įvairumo jam netrūko. Keistas, švel-niniai tariant, atrodė kolektyvas iš Olandijos – „RO Theater“. Jo reži-sierė Alize Zandwijk Amsterdamė surinko penkiolika įvairaus amžiaus afrikiečių kilmės vulkaniško tem-peamento moterų, kurios astringai šoko, dainavo, gerokai jaudrindame-mos ir žiūrovus. Čia pat atlapa-širdiskai naivai pasakojo apie savo gy-venimą (menstruacijų pradžią, nekaltybės praradimą, pirmajį gim-dymą ir kitokias intymias istorijas). Lygia greta antrame šio šou plane jos energingai gamino maistą – kaž-ką virė ir troškino dideliamate katilė, pjaustė daržoves, kapojo smulkina-mus prieskonius, ragavo. Kvapai tyrojo dieviški – tarsi papildydami jų dainas ir šokius. Beje, pasirody-mo pabaigoje žiūrovai buvo ir pa-vaisinti. Silpniausia grandis šiam triukšmingame įvairių svorio, gro-zio ir amžiaus kategorijų „damų“ pasirodyme buvo jų pasipasako-jmai, atviravimai.

Nustebino dar vienas spektaklis sudėtingu pavadinimu „Medvilnės laukų vienatvė“, kurį parodė Ste-fano Žeromskio teatras iš Kiečė. Tai Bernard'o Marie Koltėso tek-stas, pripildytas abstrakčių metaforų, poetinių simbolų. Čia tik du vei-kėjai – Prekeivis ir Klientas. Tarp jų vyksta karštas, įtemptas dialogas, iš kurio vis labiau ryškėja seksuali-

nai motyvai, siejantys abu asmenis. Prekeivis ir Klientą vaidina du jauni, vikrūs, plastiški aktoriai, jie sto-vi palei rampą su mikrofonais ran-kose, vilkėdami juodais elegantiškais kostiumais, ir siekia kuo stipriau belstis į mūsų, žiūrovų, sąmonę, aiš-kindami savasias žmogiškų ryšių ir santykų problemas. Bet tai jiems sunkiai sekési, nes režisierius Ra-dosławas Rybczakas spektaklį kūrė kaip savotišką koncertą. Už aktorių nugarą tikra ta žodžio prasme galingai sūtėjo Lenkijoje, matyt, žinoma grupė „Natural Born Chil-lers“. Jų neišpasakytais įnirtingas grojimas – instrumentų „daužy-mas“ – kėlė tokį triukšmą, lydimą dūmų kamuolių, kurie virta į žiū-rovų salę, kad tik aktorių žiopčioji-mas leido suprasti, kad šie kažka-šnka. Koncerto kulminaciniu tašku tapo visiškas Kliento apsinuogi-nimas, vyriškas striptizas, kuris, kaip supratau, buvo paskutinė prie-monė apliuoti iš nepalažiamas Pre-keivio nuostatas.

Buvo dar viena teatinė keisteny-bė – garsus vokiečių teatras iš Ber-lynio „Schaubühne am Lehniner Platz“, kuriame dirba vienas talen-tingiausiu pasaulio režisierių Thomas Ostermeieris. I Torūnę jis atve-žė tik pusę savo garsaus spektaklio pagal Marko Ravenhillo pjesę „Kir-tis“. Itin psichologinė, pavydėtinai preciziškai jaunų aktorių suvaidin-ta spektaklio dalis sukėlė didžiuli žiūrovų susidomėjimą ir susižavėjimą. Tik po vaidinimo sužinojome, kad viso spektaklio nebus. Taip ir neišsiaiškinome, kodėl buvome „nuskriausti“. Mano išitikinimu, tai buvo nepaprastai ryškus ir drama-turgo, ir režisierius posūkis į šiuo-laikinę, aštrią, intelektualią naujos teatro kalbos dramą.

Kiekvienam teatro festivalyje gali rasti visko, visokio meninio ly-gio vaidinimų. Neaprašinėsiu ketu-riolikos matytų spektaklių, pamini-šiu tik tuos, kuriuos, matyt, ilgai prisiminsiu.

Festivalio epicentru tapo mums

„Marta iš Žydrosios kalvos“

gerai pažįstamas latvių režisierius Alvis Hermanis, jo vadovaujamas Jaunasis Rygos teatras parodė net du spektaklius, susišėmęs, kaip sa-koma, visus aukščiausius šio festi-valio prizus, o režisierius buvo pri-pažintas geriausiu. Alvis Hermanis rado naują, originalią medžiagą sa-vo teatru – tikras gyvenimiškas istorijas, kurias ne tik sceniškai su-maniai ir talentingai transformavo, bet suteikė šiai autentiškai medžia-gai stebetinai daug taiklių, atpaži-

tamu, spalvingu, tipiškai raiškiu-štrichu, detalių, bruožų ir šiuolai-kišo, ypatingo aštrumo.

Pirmais rygiečių vaidinimas – „Marta iš Žydrosios kalvos“. Tokia istorija galėjo būti papasakota te-atre tik laisvoje Latvijoje. Kalbama apie paprastą kaimo moterį, kokias vadiname įvairiai: būrėjomis, prana-šemis, kerėtojomis, ekstrasensėmis. Žodžiu, ji turi kažkokį ypatingu gal-ilių, suteikiančių jai neapaprasto išskir-tinumo žymę. Kartais pas tokias se-nutes (aklas Vangas) ligos ištiki apsilankydavo ir aukščiausiai sovietinės valdžios pareigūnai. Bet kad tokia fi-gūra anuomet galėjo tapti teatro ob-jektu, įsivaižduoti neįmanoma.

Prie pat ramos stovi ilgas medi-nis stalas. Už jo vienas po kito lėtai ir tyliai susės visi tie, kurie tikisi Martos pagalbos arba stebuklo. Dvylika žmonių sėdi už stalo, susi-rinkę paminičiai į jų ir jos širdies dos-numą po jos mirties. Pasakoja savo istorijas, neprailgstančias né sekun-dę. Klausantis, kaip ir kas sirgo ir

„Dédė“

kaip Martos buvo išgelbėtas, iš pra-džių atrodė, kad režisierius tarsi sta-to jai paminklą. Sakykime, tai tarsi pirmas spektaklio sluoksnis. Vėliau, klausydamas visų tų nutikimų, stai-ga supratau, kad A. Hermanis meistriškai ir su vos pastebima ironija ima ryškinti dar vieną spektaklio sluoksnį – visų čia susirinkusių vienišū-mą, jų begalinį norą susilaukti nors truputėlio démesio ir širdies šilumos, nors jie šitai ir slepija. Režisie-rius ne tik jų neidealizuoją, bet at-virkšciai, parodo jų begalinį, kone vaikiską tikėjimą stebulkais, o Marta jiems tampa kone šventaja. Bet yra dar ir trečias spektaklio sluoksnis, iš kurio truputėlio išsirutuliojantis iš jų išpažinčių. Kažkaip nepastebimai šios visiškai konkretios, gyvenimiš-kais faktais grindžiamos istorijos pasakotojų lūpose ima priminti se-novės Latvijos istorines legendas...

Antras A. Hermanio trupės spek-taklis – „Dédé“. Šios istorijos auto-rystė priklauso jaunam aktoriui Vil-iui Daudžiniui, kuris iš tikrųjų ieškojo Antrojo pasaulinio karo metais be žinios dingusio savo dė-dės. Ir susitiko su trim jo bendra-pavardžiais. Ši tikra istorija ir tapo A. Hermano kurantu vaidinimu. Ir pats šios gyvenimiškos istorijos da-lyvis V. Daudžinius vaidino tuos tris savo dėdės bendrapavardžius.

Visokiausius reikalungų ir nereika-lingų daiktų prikimštus vienišo se-no žmogaus butukas – kambarys su gėlių vazonėliais, matyt, būsimam remontui sukrautomis statybiniems

medžiagomis, elektrine virykle, ant kurios verda kopūstų sruuba, seniai nevalytais langais bei nešvariomis užuolaidomis. Toks scenografo Ugo Berzinio sukurtas tipiškas ap-leistas interjeras.

Jaunas aktorius drauge su reži-sieriumi nesiekia jokios išorinės vi-su triju bendrapavardžių transfor-macijos – nei grimo, nei balso. Mūsų akivaizdoje aktorius tik persivelka marškiniai arba juos nusi-imai. Vienas iš triju bendrapavardžių karo metais neteko kojos, tad aktorius prisitaiso protezą. Viskas su-koncentruota į neapaprastai prasmingą ir aštrų tekstą. Aštrū todėl, kad kiekvienas iš šių karų patyrusių senyvų vyru išgyveno kančią, siaubo ir prievertos pragara. Vie-nas pateko į vokiečių nelaisvę, kitas kariavo rusų armijoje, trečias partizanavo Latvijos miškuose... Natūralu, kad visi šie įvykių giliai išsiréžę jų sąmonėje, formuodami ir politines bei moralines nuostatas. Jų pasakojimuose apie savo likimą néra nei fašo, nei herojiskumo. Tokių visomis prasmėmis stulbinančiai atvirų tekstu dar nesu girdėjusi jokiam teatre. Čia išgirsti tikrus, nepadailintus ir nenušluftuoti triju paprastu žmonių samprotavimus, jie ir nusišneka, ir primityviai politikuoją, ir pasako karčių tiesos žo-džių. Toks A. Hermanio tikslas, pa-taikantis į dešimtuką. Tokia yra gyvenimo teisybė, formuojanti kiek-vieną žmogų vis kitaip, savaip. Ne-kyla klausimas, kuris iš jų teisus. Spektaklis ne apie tai, nes kiekvienas jų teisus savaip, nes už tų min-cių driekiasi jų dramatiškai nugy-venti gyvenimai.

Beveik tris valandas (be pertrau-kos) tris savo istorijas scenoje mums pasakojo aktorius Vilis Dau-džinis, neipuolęs nei į monotoniją, nei į nuobodulį. Salėje tyrojo nuo įtampos spengianti tyla. Vertinimo komisija pripažino aktorių geriausiu festivalyje vyro vaidmens atlikė-ju. Po vaidinimo kilo kritikų šurmuly, net ginčai. Ir tai natūralu, nes ne visiems, ypač iš toliau atvyku-siems, buvo aiškios visos sudėtingos peripetijos (ypač susijusios su Lat-vijos partizanais), kurias taip atvi-rai pateikė A. Hermanis. Po šių dviejų sukreciančių A. Hermanio vaidinimų pagalvojau, kad, matyt, buvome užgimstančios naujos teatrinės kalbos liudininkai...

Trečiajā režisūrine premija pažy-mėtas Rimo Tumino spektaklis. Apie „Dédé Vanią“ nebuvó vienin-gos nuomonės. Idėmiai klausiausi visokiausius argumentų ir pastabų, bet negali pasakyti, kad nors vie-na kritiška nuomonė mane būtu iti-kinusi. R. Tumino spektaklį daug kas lyginio su Eimantu Nekrošiaus išties genialiu vaidinimu, sukurtu 1986 metais. Ir tai – labai svarbu. Rimo Tumino „Dédé Vania“, mano supratimui, prasidėja būtent nuo E. Nekrošiaus vaidinimo finalinės scenos, kai visi išvažiuoja ir lieka tik

dėdė Vania su Sonia, kurie ir vėl pa-sineria į beprasmiską darbą...

R. Tumino „Dédé Vanije“ jau viskas galutinai suvirė ir sugriuvę – scenografo Adomo Jacovskio tuš-čiose, nykiose erdvėse į šešliai šmėšioje keistos žmogystos: aktoriaus Sergejaus Makoveckio dėdė Vania, labiau primenantis namų sargą, nei šeimininką; nuolat pu-zuojanti, besigrožinti savimi Jelena (Ana Dubrovskaja), ekscentriškoji Marija Voinickaja (Liudmila Mak-sakova), tarsi iš rusų bylinų atkelia-vęs „didvyris“ Astrovas (Vladimi-ras Vdovičenkovas), klouniška senutė Marina (Galina Konovalova). Ir jų fone – it Komandoro sta-tula iš „Don Žuano“ – Serebriakovas (Vladimiras Simonovas). Visi šie žmonės scenoje – nelyginant prarađę savo pavidalą, deformuo-ti, jau sužlugdyti kaimo gyvenimo „idiotizmo“, beprasmės nykios eg-zistencijos. R. Tuminas mums pa-teikia tai, kas ir turėjo galu gale su-jaisi visais įvykti. Jokių prošvaisčių, jokių illuzijų nebeliko. Neliko ir jokių sentimentų. Ryškiausiai tai liu-dija Voinickis – dėdė Vania, kurį, sakyčiau, žiauriai ir negailestingai vaidina puikus aktorius Sergejus Makoveckis. Tai visiškai sutrikę žmogus, nevykėlis, nebemokas nie-ko, ką kažkada mokėjo: nei mylėti moterį, nei pakovoti už save. Liko „tešla“, apgailėtina, išoriškai net nevalyva būtybė. Nei režisierius, nei artistas nebijo taip negailestingai

„Dédé Vania“

ngramzdinti Čechovo herojus į gy-venimo paraštes. Argi tai ne kon-cepcija? Argi tai nesuprantama? Ar tai neprimena žiaurios 2010 metų žmonių egzistencijos? R. Tuminas, dažnai mėgstantis pažvelgti į pjesę pro ironišką prizmę, ši sykį Če-chovo herojus įveda į tirštą groteską. Štai kokį kelią nuėjo Čechovo he-rojai – nuo itin inteligenčios Maskvos Dailės teatro atmosferos iki tragisko balagano, kurį šiandien toje pačioje Maskvoje rodo J. Vach-tangovo teatras Rimo Tumino in-terpretacijoje...

Kiekvienas teatinis festivalis vi-suomet kupinas įvairiausių para-doksių. Netrūko jų ir Torūnėje. Apie kai kuriuos jums papasakojau. Ir dar. Jei iš keturiolikos vaidinimų iš-skryria tik tris, patikėkite, tai ne tokis jau prastas rodiklis. Talenti-gi darbai – deficitas.

Iveikęs savajį laiką

Apie kompozitorų Ernestą Blochą

Zecharia Plavin

Skaitytojų dėmesiu siūlome paskaitą, kurią pianistas ir muzikologas, Jeruzalės muzikos ir šokio akademijos dėstytojas Zecharia Plavinas skaitė Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centre š.m. birželio 9 dieną.

Ernestas Blochas (1880 m. Ženevoje – 1959 m. Agat Biče, Oregon) yra vienas didžiausių XX amžiaus kompozitorų. Keli jo kūriniai jau nuo 3-jojo praejusio amžiaus dešimtmečio įtraukti į pagrindinį klasikinės muzikos repertuarą. Tai vienė pirmos hebrajiskojos rapsodijos „Schlomo“ violončelei ir orkestrui, 1919-ųjų siuita altui ir orkestrui, garsusis pirmasis „Concerto grosso“ styginiams ir fortepijonui, 1938-ųjų koncertas smuikui ir orkestrui, jo styginių kvartetui ir šešios solinės siuitos smuikui, violončelei ir altui, rašytoys prieš pat mirę 1958 metais. Atskirai ypatingą vietą užima „Avodat ha-Kodesh“ – koncertinė šeštadieninių pamaldų sinagogės versija baritonui, mišriam chorui ir simfoniniams orkestrui. Šis kūrinyra dažnai atliekamas koncertuose ir suvokiamas kaip liberalaus judaizmo kūrybinė dovana pasaulietiniams ir kitų religijų atstovų diskursui.

Per paskutinius dvidešimt metų vis dažniau atliekami ir kiti Blocho kūrinių, siekiant suvokti visą šio meistro kūrybą. Iš pradžių dažniau grotos siuitos fleitai ir orkestrui, altui ir orkestrui, didysis simfoninis Koncertas fortepijonui ir orkestrui, orkestrinės siuitos ir kamerinių kūrinių. Vėliau gržta prie Blocho dramatiškosios Pirmosios simfonijos cis-moll (1903) ir kitų (viso labo penkių) jo simfonijų, tarp jų – ypatingosios simfonijos „Israel“. Mes su smuikininku Raimondu Butvila dalyvavome šiam „Blocho judėjime“. Be kita ko, pernai Jeruzalės Hebrajų universitete vykusiam XV Pasaulio žydų mokslo kongrese mūdu atlikome abi Blocho sonatas smuikui ir fortepijonui – ypatingo gilumo šedevrus. Pernai ir šiemet, minint šio kompozitoriaus mirties penkiasdešimtmétį ir vis dažniau atliekant daugybę jo mažiau žinomų kūrinių, tarp kultūrologų ir muzikos klausytojų nusistovėjo pojūtis, kad Blocho kompozicijos, be savo aukščiausio meistriskumo, kuria ir vientesi pasauli, atvirą kiekvienam žmogui.

Taip apibūdinami tik didžiausių menininkų darbai; Blochas toks, be abejos, ir buvo. Tačiau Blocho ypatumas tas, kad kreipdamasis į pasaulį jis rėmėsi hebrajų savastimi. Nuo Biblijos Pranašų laikų iki XIX a. pabaigos tokia kryptis buvo neįmanoma dėl hebrajų, virtusius po pasaulį išsklaidytais žydais, saviidentifikacijos ir doktrinės pokyčių. Išsklaidytis į nedideles diasporas, žydai per amžius sprendė savo identifikacijos

bei etinės reikšmės klausimus, dvišiškai atsiribodami nuo aplinkinių, suvokiamų svetimais. Šis mažumas užsisklendimas savyje igavo teorinį ortodoksinį pagrindą, išklausant į teokratinių vadovų žodžius, dažnai skelbiančius nesusitaikančio arogantiško absolutilizmo įsakus.

Šis procesas igavo tragiską prasmę ir žydams, ir žmonėms, šalia kurių jie gyveno. Neapykantos ir suprantamos baimės atmosfera gniaužė bendruomenės inspiraciją, ypač paulio pažinimo ir gyvenimo tobulinimo sferose, ir ugđė paklusnias vidutinybės. Žydų bendruomenės jaunimas buvo patriarchališkai skatinamas remtis šeimos ir bendruomenės ryšiais, vengiant pasaulietiško išsilavinimo ir baiminant „svetimų“ moksly. Nevengta dvasinės ir fizinės prievertos (šiuos procesus išsamiai yra aprašęs didysis hebrajų rašytojas Shmuelys-Yossefas Agnonas, ypač žinomoje apysakoje „Paprasata istorija“ („Sippour Pashut“).

Į naujuosius laikus (nuo XVIII a. pradžios) žydai ėjo keliomis dvasinio diasporos išsišakojimo kryptimis: vienos krypties laikėsi tradicinė besibaiminančiųjų dauguma, bendruomenės krypti gerbianti ortodoksių doktriną, suvokiamą transcendentinių, ir pasmerktą siauram, neurozės kupinamą vidutinybiškumui. Kita atšaka buvo žymiojo filosofo Salomonu Maimonu (1753–1800) pradėtas apšvietos judėjimas (haskala), kritiškai vertinęs judaizmo ortodoksių ir skatinęs paliki organizuotą bendruomenę išgijant pasaulietinį išsilavinimą Vakarų Europos universitetuose.

Pastaraus keliai dažnai buvo ne mažiau skausmingas: palikę artimuosius, pavieniai intelektualai arba išprusę profesionalai nebegalėjo bendrauti su bendruomenės nariais kaip su lygiaverčiais pašnekovais, bet neturėjo ir jokių vilčių priartėti prie kolegų krikščionių. Net radikalus perėjimas į krikščionybę negalėjo garantuoti natūralizacijos naujoje visuomenėje. Beliko vienintelė terpė, kurioje bendravimas buvo įmanomas – pinigai, nauda ir formalusis profesionalumas. Šitokiomis sąlygomis net ir kūryba buvo pasmerkta nesvarbumui, geriausiu atveju – nerimtam „sékmangan“ pramogiskumui.

Štai ką cikle „Hebrajiskos melodijos“ (1815 m.), skirtame kompozitoriaus Isaaco Nathano (1792–1864) muzikai, raše didysis George'as Gordonas Byronas:

*The wild-dove hath her nest –
the fox his cave
Mankind their Country – Israel
but the grave.
(Laukinis balandis turi lizdą,
lapė – ola,
žmonija – savo gimtinę, Izraelis –
tik kapą.)*

Žydų pasmerktumo tema akiavazdi ir Hegelio veikaluoose, pradendant jo ankstyvaisiais darbais, kur

teigiamą, kad žydų dėl judaizmo laukia Makbeto likimas, ir baigiant jo dialektiniais raštais, kuriuose žydai suvokiami kaip atgyvenusio ir nekonstruktyvaus, iš esmės paraziško gyvenimo būdo atstovai.

Panašios pažiūros iš esmės nebeprisklausę nuo žydų bendruomenių ar nuo jų atskilusiu ir vakarietišką išsilavinimą įgijusiu žydų intelektualų elgesio. Europos žemėjų ir vidurinių klasių neurotinės frustracijos, keliamos tuometinių santvarkų nesugebėjimo padėti eiliniams žmonėms, ēmė maitinti atvirą „pilietauskai“ (o iš esmės rasistini) antisemitizmą, kuris siekė išstumti nedidelį, bet gerai matomą žydų kilmės kontingentą iš bendojo profesinio ir ekonominio Europos vienojo gyvenimo.

Vienas ryškiausiu šios neapykantos, net kursčiusios genocida, pavyzdžiu buvo garsusis Richardo Wagnerio traktatas apie judaizmą muzikoje. Apkaltinti imanentiniu nesugebėjimu kurti ir patirti tikrai įkvėpimą, parazituojantys žydai buvo raginami išsigelbėti ir išgelbėti pasaulį savo kolektyvine ir visuotine mirtimi.

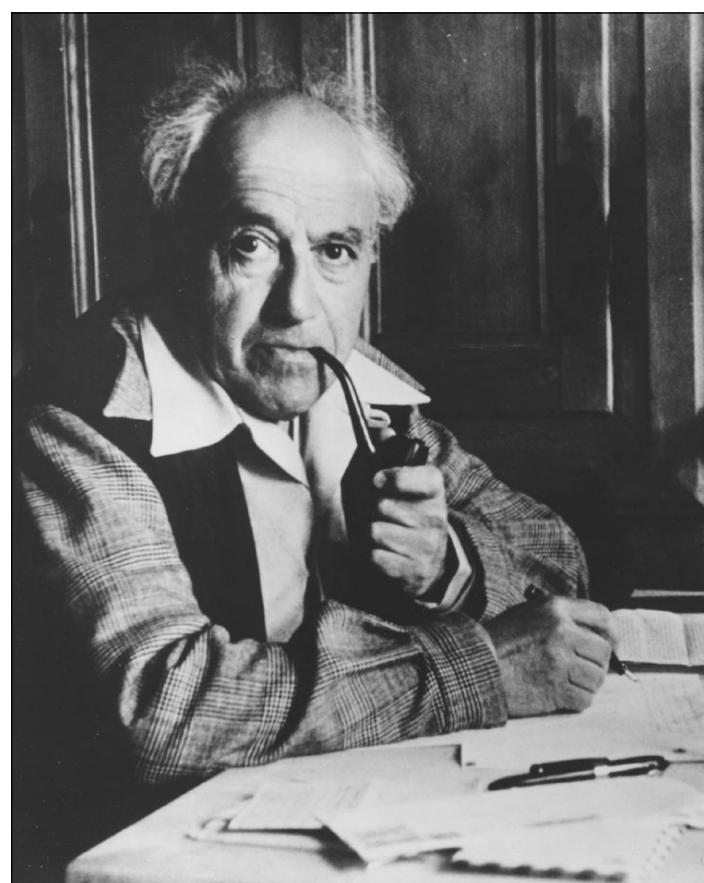
Tokios pažiūros Europoje ēmė vyrauti šimtmeciu sandūroje. Apie tai susirūpinęs rašė savo atsiminiuose Markas Twainas. Tokia atmosfera paskatino genialijų Gustavą Mahlerį sukurti Prisikėlimo simfoniją, kurios patosas – pavienio žydų kilmės didmiesčio gyventojo keliais į išlaisvinančią nuo kankynės katalikybę (dar po kelerių metų Mahleris oficialiai tapo kataliku).

Šios atmosferos fone įvyko pirmasis sufabrikuotas kapitono Dreyfuso teismas (vadinamosios *Affaire Dreyfus* pradžia, 1894), kai šis priesaikai ištikimas žydų kilmės Prancūzijos generalinio štabo karininkas buvo apkaltintas tėvynės išdavyste, o liberaliojoje Prancūzijoje kilo antisemitizmo banga, lydima fizinio smurto prieš žydus daugelio miestų gatvėse ir aikštėse.

Stebėjės šį teismą žurnalistas iš Vienos Theodoras Herzlis pajuto žydų aklavietę Europoje; šioje istorinėje sankryžoje gimė Herzlio liberalus politinis sionizmas. Tačiau negatyvioji modernizmo dinamika toliau skatino pirmiausia teorinio, o vėliau ir praktinio nacizmo atsradimą. Būtent šis pagreitintas baias pasekmės žadantis postūmis ir subrandino Blocho kūrybą.

Taip, Blocho jaunystė sutapo su pirmaja liberalaus herciliškojo sionizmo pakilimo banga. Bet jo keliai nebuvuo naujai steigiamos organizacijos bendraminčio keliai. Tai iš esmės vienio žmogaus savo gyvenimo, savo tautos ir Europos rairodos apmąstymų keliai, skatinas ne-gausių draugų ir palydėtās daugelio kitų atviros pagiežos.

Ernestas Blochas, išrašytas sinagogos registracijoje kaip Yitzkhakas ben Meirias, gimė 1880 m. Ženevoje. Jo tėvas Moritzas Blochas buvo kilęs iš Lengnau miestelio Šveicarijoje, Argau kantone – vie-

ninteliamame kantone, kur žydai turėjo teisę gyventi ir gyveno daugelį šimtmeciu neišvykdami toliau nei į dienos kelionę (nakčiai privalėdavo grįžti). Blocho motina buvo kilusi iš Elzaso išeivijų šeimos. Lenignau ir kaimyninio Endingenė žydai kalbėjo hebrajiskai, gyveno uždarą gyvenimą; tarp šių dviejų bendruomenių vyko amžinias ginčas. Tik kapinės jiems buvo bendros – be-ne seniausios Europoje, dar nuo roménų laikų.

Prasidėjus Šveicarijoje pilietinėms reformoms, visi šių kaimų gyventojai juos paliko. Moritzas Blochas įkūrė stambi turinė parduotuvę Ženevos centre. Ten ir gimbė jo sūnus Ernestas.

Tėvas, gerai išmanęs ortodoksių judaizmą, giedodavęs hebrajų giesmes, buvo išsitikinęs, kad pagrindinė žydų pareiga – „išlikti“, jokiui būdu nesiveržiant palengvinti žmonijos rūpesčius. Jis su pagieža žiūrėjo į bet kokią žydų ambiciją užsiminti menais ir muzika.

Iki pat mirties tėvą ir sūnų Blochus skyrė gilius antagonistus. Motinos rūpesčiu Ernestas pradėjo mokyties groti smuiku, o vėliau – kompozicijos pas Emile'į Jacques'ą-Dalcroze'ą.

Žymiam smuikininkui Marsickui tarpininkaujant, Ernestui buvo leista stažuoti kompozicijos ir smuiko klasėse Briuselio konservatorijoje, studijoms vadovavo Eugene'as Isaye. Vėliau Blochas studijavo pas žymųjį Ivaną Knorrą Frankfurto Hocho konservatorijoje, o dar vėliau Miunchene gavo garsiojo Ludwigo Thille's konsultacijų.

Tarp 1903-ųjų ir 1912-ųjų Blochas daug rašė ir sukūrė keletą meistriškų kūrinių, kurie iki šiol yra repertuarė, kaip antai poemų diptikas „Hiver-Printemps“ arba vokalinis ciklas „Poèmes d'Automne“. Tais metais jis dažnai keliaudavo į Parizę, kur nesėkmėgmai bandė susidraugauti su Debussy (šis Blochą ir vertino, ir kartu iš jo tyčiojosi), ir kur vėliau, 1910 ir 1911 m., įveikdamas didžiules kliūties, pastatė savo operą „Makbetas“. Ženevoje Blochas pagarsėjo kaip puikus mu-

zikos lektorius ir gabus dirigentas, reguliariai dirbęs su Lozanos orkestru, taip pat ruošęs simfonines programas su kitomis simfoninėmis sudėtimis. Mažai kas žinojo, kad Blochas visa tai darė už simbolinį atlyginimą, beveik nemokamai, o pragyvenimui dirbo tėvo parduotuvėje.

Tą sunkųjį dešimtmetį Blochas draugavo su Edmondu Flegu, jau nu dramaturgu ir švietėju, vėliau karavusiu Pirmajame pasauliniam kare, netekusiu jo kovose abieju sūnū ir išgarsėjusiu savo esė „Kodėl aš žydas?“. Flegas, kiek vyresnis už Blochą, domėjosi naujojo žydų kultūrinio atgimimo idėjomis, ypač liberaliomis. Vėliau Flegas rašys tekstus Blocho hebrajiskiems kūriniams.

Bet svarbiausias šio dešimtmecio asmuo Blocho gyvenime buvo intelektualas, filosofas, kultūros ir muzikos tyrinėtojas, vertėjas ir artimas Debussy draugas Robert'as Godet (1866–1950). Šis išvaizdus ir neregtai išprusęs žmogus buvo kilęs iš garsios Nešatolio teologų Godet giminės, jis domėjosi Musorgskiu, norėdamas geriau suprasti ši kompozitorius išmoko rusų kalbą, taip pat dievino Wagnerį.

Būtent Godet 1903 m. Šveicarių naujosios muzikos festivalyje pastebėjo Blocho parašytos ir diriguotos simfonijos dvi dalis (tik jos buvo įtrauktos į programą), ir visuotinės pagiežos fone parašė pozityvią renciją Paryžiaus laikraštyje.

Blochas susipažino su Godet ir juodu susidraugavo. Tiksliau, vyresnis Godet ēmėsi globėjo filosofo vaidmens. Bloches dažnai buvo kviečiamas į Godet rezidenciją Nešatolio, jam buvo pasiūlyta idėmiai studijuoti Bibliją, ką jaunasis kompozitorius entuziastingai ir darė.

Išliko Blocho laiškai Flegui apie jo žavėjimąsi didingą Mozés istorija. Godet įtikino Blochą išsigytį didžių krucifiksų; pastatęs jį savo kambaryje, Blochas sulaukė dar vieno skandalų šeimoje.

NUKELTA | 5 PSL.

Per jūdvičių pokalbius Blochas vis labiau pastebėdavo, kad Godet lyg ir tūkra jo elgesi, iprocius. Kartu Godet dažnai užsimindavo, kad verčia į prancūzų kalbą labai reikšmingą traktatą.

Viskas paaškėjo 1912 m. pabaigoje. Godet išsiuntė Blochui savo darbo rezultatą – liūdnai pagarsėjusio Houstono Stewarto Chamberlaino „XIX amžiaus pagrindai“ („Die Grundlagen des neuzeitlichen Jahrhunderts“) vertimą. H.S. Chamberlainas, taip pat dievinię Wagnerį, vedės jo dukterį Eva, per Pirmajį pasaulinį karą rašė Vokietijai propagandinę literatūrą prieš savo tévynę Angliją ir joje buvo paskelbtas išdaviku, o 1924 m. sukūrė panegirikų naujam Vokietijos gelbėtojui Hitleriui „Aš mačau jūsų išvaduoju!“.

Kelių tomų traktate „XIX amžiaus pagrindai“ Chamberlainas „nagrinėja“ Europos ir pasaulio civilizacijos būklę ir tvirtina, kad teutonų rasės atstovai moraliai ir intelektualiai pranašesni už visus kitus žmones ir yra pašaukti valdyti pasauli, o žemos ir labiausiai sugadintos prigimties žydai trukdo šiam tiksliui ir nuodija jų gyvenimą. Visa didžiulio traktato energija iš esmės yra nukreipta į žydų rasės pašalinimo būtinybę, o nuoseklaus „nagrinėjimo“ metodas primena mokslo ir todėl skamba įtikinamai tiems, kurie tokio įtikinamumo ieško.

Iš esmės šis traktatas, jau 1912 m. pagarsėjęs gausais leidimais, vertimais ir entuziastingais atsiliepijais Europoje ir Amerikoje, buvo nacizmo teorijos pamatas ir jo atsiradimo katalizatorius.

Perskaityę šį traktatą Blochas émė nujausti, koks likimas laukia Europos žydų. Kartu jis suvokė savo paties vieta šioje siaubingoje situacijoje. Nutraukęs visus rýsius su Godet (Blochas buvo „biologinio žydo pavyzdys“ jūdvių santykiose) ir atsisakęs visų europinių ambicijų, Blochas pasuko nauja hebrajiskos muzikos atgimimo kryptimi, kartu iš esmės praradęs viltį būti kada nors atliktas arba ivertintas.

Tarp 1913 ir 1917 m. Blochas parašė seriją neregėto emocionalumo stambių kūrinį – tai „Psaume 22“ („22 Psalm“, 1913), „Trois Poèmes Juifs“ („Trys žydiškos poemos“ dideliam orkestrui, 1913), „Deux Psaumes“ („Dešimt psalmų“ sopraniui ir orkestrui, 1914), simfonija „Israël“ („Izraelis“, 1916), hebrajiskoji rapsodija violončeliui ir orkestrui „Schlomo“ („Saliomonas“, 1916), styginių kvartetas Nr. 1 (1916), – vėliau kritikai juos pavadinio „Cycle Juif“ („Žydiškuoju ciklu“). Pats Blochas buvo linkęs vartoti ne žydų, bet hebrajų terminologiją, ir tam buvo priežasčiu.

Šių kūrinių muzikinė kalba aiškiai atpažistama kaip hebrajų nacionalinė kalba. Kultūrinis jos profilis skiriasi nuo žinomos Rytų Europos žydų „skundo ir priekaištoto“ estetikos.

Blocho muzikinė kalba pilna didingumo, nors keliuose kūriniuose skamba ir beviltiškumo gaidu. Šia prasme ypatinga simfonija „Izraelis“, sumanya kaip hebrajiskų šven-

čių ciklas, kur centrinė dalis (einanti po iškilios pastorališkos ižangos), anot komentarių autorius laiškuose, yra skirta Atgailos dienai, o pasutinė – Palapinių šventei. Puošni ir prasmatni instrumentuotė čia derinama su iškilia pastoralė, o dramatiški epizodai yra labiau didyriški nei tragiški. Tai – orios, savimi pasitikinčios senovinės Viduržemio tautos muzika, ryškinanti iškilias jos žmonių vertibes ir gyvenimo patirtį. Tai – ne diasporos žydų, o valstybinėm tebeturinčios hebrajų tautos kultūros apraiška. Simfonijos paraboga girdima religinė giesmė, giedama penkių solistų ir nukreipta į Dieva (Elohim); Blochas Flego pasiūlymu panaudojo formulę, kuriuo kertinis žodis skamba hebrajiskai (Elohim), o kiti žodžiai – prancūzų kalba.

Šioje simfonijoje Blochas naudoją fenomenaliai įvaldyta „archajinio periferiškumo“ techniką – tetra-chordinę melodiką, ſofaru trimatavimą, „tuščiųjų“ kvartų–kvintų akordiką, „punktyninį“ (šuoliuojančių) ritmą, tirštą ir labai turtingą instrumentuotę su mediniais pučiamisiais orientalinei patirčiai perteikti, modalinę harmoniją ir polifoniją. Sukuriamą ypatingu ramios ir didžiulės erdvės atmosferą, kuriuo nuoširdus etiškumas neprovokuja neurozijų ir ekstremalių išpuolių. Šios muzikos didingumas atviras žmogui; joje nėra nė užuminos apie užsiskleidimą, priekaištus ar fanatizmą. Simfoninis kūriny perteikia idealizuotą – pracityje patirtą ir viltimi tebalsuojančią egzistenciją, savaime tampančią attities identifikacija. Tai – galimasis hebrajo gyvenimas.

Blochas parodo ir kitas – skausmingas ir desperatiškas – patirtis. Jų kupina rapsodija „Saliomonas“ ir valandos trukmės Pirmasis styginių kvartetas. Bet ir šiu nuostabiu kūrinių estetika – ir ju pamatinė tieša – nėra isteriškos silpnumo apraškos. Tai – skausmo per išmintį (per Koheleto, Ekleziasto, įvaizdi) patirtis. Ji pateikiama su karališku didingumu, kaip ir pridera Koheletui – juk tai karaliaus Saliomonas, protingo ir taikingo šalies valdovo, balsas... Visos emocinės kulminacijos – ir rapsodijoje, ir kvartete, – perteikia dramatinį, taurų būvi. Šis taurumas išplaukia iš žmogaus pasitikėjimo savimi, jo norų padėti artimui, kad ir kokios kilmės jis būtu, – ir nuolatinio poreikio per kūrybinę abejonę suprasti tai, kas iki šiol neruprasta. Tokią dvasios būseną patiria geri žmonės ir įkvėpti menininkai. Jų dėka tokia dvasios būsena gali pavirsti tautų dvasia.

Bet kol kas tai yra daugiau noras, negu realybės atspindys...

Vienaipl ar kitaip, Blochas sukūrė atviro, etiškai jautraus, pasaulietiskai išsilavinusio hebrajų tautos atstovo identifikaciją. Tai – sudėtinga tautos istorinę patirtį suvokiantis žmogus, perėmęs geriausius savo tautos paveldo laimėjimus ir sugebantys palaikti atvirą dialogą su kitu kultūrų žmonėmis. Jo dvasinės ir estetinės šaknys per muzikinę simboliką glūdi Rytų Viduržemio pakrantę, saulėtame karštame krašte, kur grožis yra linkęs į švelnų pastorališkumą, o etinių klausimų gyldenimui, priešingai, būdin-

gas astringumas ir gelmė.

Blochas nebijo kritiškai portretuoti bendrataučių, atskleisdamas jų egzistencinį neadekvatumą (Pirmajame styginių kvartete toks neadekvatus perteikiamas su aštriu tragiškumu, bet kartu kilnai). Kita vertus, tokia muzikos mene ne-regėta kritika išplaukia iš skausmingos identifikacijos su kritikuojamais dalykais ir per muzikinę dramą pakyla į energijos kūpinę plotmę, taip akcentuojant veiklumo ir orumo dominante.

Savo bendrataučiams Blochas parodė autentišką dvasinę išeitį iš aklavietės, iki mūsų laikų ekstaziškai vadinamos ištikimybė tradicijai. Atnasydamas kurti tradicinio ortodoksinio judaizmo aprobuotą muziką (be polifonijos, be moterų balsų, skirtą tik apeigoms ir besiremiančią tik kodifikuotomis melodijomis), Blochas nesitikėjo ortodoksinio judaizmo pripažinimo ir paramos, nors atsidūrę Niujorke lankydavosi ortodokšų sinagogos apeigose. Per pasaulietinę Vakarų koncertinę sceną Blochas akcentavo pasaulietinio hebrajo, kaip atkūrimos tautos subjekto, reikšmę, o

lią įveikė Wagnerio ir jo šalininkų bei sekėjų nacių prakeiksmą – ir pasiekė tai, ko nesugebėjo, ieškodamas autentiško atsakymo, didysis Mahleris. Ir dar: jis įkvėpė savo taučios žmones ir kitų tautų humanistus pajusti aukštojo lygiavertiškumo tarpusavio santiukiucose groži.

Bet grįžkime prie Blocho biografijos. Materialinio nepritekliaus varomas, Blochas buvo priverstas ieškoti darbo Jungtinėse Amerikos Valstijose; ten jau 1917 m. jo kūrinių buvo pripažinti kaip genijaus apraiška. Prasidėjo naujas, visiškai kitoks Blocho gyvenimo periodas. Iš pradžių jis tapo Klivlendo muzikos instituto įkūrėju ir direktoriumi, o vėliau reorganizavo San Francisko muzikos konservatoriją ir jai direktoriavo. Abi įstaigos jo pastangomis virto vienais geriausiai Amerikos ir pasaulio muzikos švietimo institutu.

Trečiąjį dešimtmetyjį Blochas pasireiškė kaip ypatingų gabumų pedagogas. Galima dėriasi teigti, kad kartu su Nadia Boulanger, Messiaenu ir Šostakovičiumi Blochas buvo vienas didžiausių XX a. kompo-

Prie savo namo Agat Biče, Oregone

senos naujos identifikacijos požymiai – ryškus orientalistinis profilius – aškiai rodė sasajas su senoje naujoje tévynėje jau gyvenusiais žmonėmis.

Vėliau, 3-ajį ir 4-ajį dešimtmetyjį, šią kryptį ne be lemiamos Blocho įtakos plėtojo keli į Palestiną atvykę kompozitoriai, žymiausi tarp jų – Paulis Ben Haimas ir Alexanderis Uria Boscovichius. Šios kūrybinės diskusijos rezultatai, asmeniškai „sutirštintą orientališkumą“, Maxas Brodas ir Boscovichius pavadino „Viduržemio muzikos stiliumi“.

Idėjinės, dramatinės ir estetinės Blocho muzikinės kalbos aukštumas, jos naujumas ir originalumas paneigė istoriškai susiformavusį ištikinimą, kad žydų kilmės žmonės nepajėgūs autentiškai kūrybai. Radęs hebrajų dvasinio prisikėlimo kelia, Blochas sukiolo prieš egzistencinę žydų apkaltą, per kūrybinę va-

zijos dėstytoju. Jo klasėje mokėsi George'as Antheilis, Frederickas Jacobi, Bernardas Rogersas, Rogeris Sessionsas, Leonas Kirchneris – žinomiausi ankstyvojo modernizmo krypties Amerikos kompozitoriai.

1930 m. kompozitorius, gavęs specialią paramą atsidėti kūrybai, grįžo į Europą, ir Šveicarijoje, Roverede, sukurė vieną svarbiausiu savo opusu – šeštadienines sinagogos apeigas „Avodath ha-Kodesh“. Šiam tikslui jis grįžo prie hebrajų kalbos studijų ir per metus ją puikiai išmoko. Oratoriai iš esmės yra hebrajų liberalios dvasinės orientacijos platforma visos žmonijos etinėms problemoms aptarti.

„Ki beyti beit tfila ykra lekhlo ha-amim“ („Mano maldos namai kreipsis į visų tautų žmones“), – tokie žodžiai dažnai puošia sinagogų išorines sienas. Senojo Testamento tekstas čia igauna muzikos energiją

ir formą, ir per koncertinį universalaumą perteikia etines vertibes, peržengia religinės denominacijos ribas.

Blocho pripažinimas, prasidėjės Amerikos Rytų pakrantės geriausiu simfoninių orkestру atlikimais ir pareramtis autoritetingos Amerikos spaudos, pasibaigus Pirmajam pasauliniams karui tėsesi Italijoje, Anglioje ir Vokietijoje. Jo nauju kūrinių premjeros skambėjo įprastine XIX a. šelevrų atlikimo eilės tvarka – didžiausiouse muzikos centrose, o vėliau ir mažesniuose miestuose. Blocho vardas – ir jo hebrajiskas profilis – tapo viena svarbiausiai XX a. muzikos ir apskritai kultūros apraiškų.

Ši situacija pasikeitė po Antrojo pasaulinio karo, kai naujas, kultūros atžvilgiu neutralus nenacionalinis avangardas iškilo kaip varomoji meno ir progreso jéga. Blocho muzika buvo dabar suvokiama kaip pasenusi. I reitingavimą linkę muzikos komentatoriai apipylė Blochą tiesiog patyčių kritika, jis buvo išbrauktas iš daugelio XX a. muzikos istorijos vadovelių. Panašiai vyko ir Izraelyje. Tarp Antrojo pasaulinio karo katastrofų patyrusiu žydų dominavo populinius demokratizmas, neišvengiamai susijęs su konservatyvia nuoskaudų patirtimi, tad ir čia Blocho kūryba nebuvo priemonė.

Viskas vėl apsivertė įvykus tektoniniams lūžiui, avangardui pasitraukus į istoriją: nuo paskutinio jo XX a. dešimtmecio prasidėjė lėtas, bet vis besilečiantis Blocho kūrybos atgimimas. Vėl pastebėtas ne-regėta aukštasis Blocho meistrišumas, kita vertus, subrendo nauja kultūros tyrinėtojų karta, kuri galėjo geriau įvertinti Blocho liberalių hebrajiskumą. Ši dvasinė laikysena dabar buvo pripažinta kaip būtina visuomeninė kryptis, pateikianti taurią alternatyvą neurotiškam, į necivilines priemones linkusiam populiniams žydų nacionalizmui.

Blochas anaipolt nerašė vien hebrajiskai (ar žydiškai) orientuotos muzikos. Tarp jo kūrinių – kompozicijos, kurias įkvėpė domėjimasis Waltu Whitmanu, Amerikos indėnais ir pioneriais, Šveicarijos Alpių gyventojų dainomis, Tolumų Rytų patirtimi, krikščionybės prasmėmis. Gyvenimo pabaigoje Blochas raše beveik visiškai atonalių muziką. Ir vis dėlto visos šios inspiracijos remėsi aškiai atpažįstamu jo muzikos stiliumi, kurį apibūdina 1912–1917 m. atrasta ir suformuluota liberalioji hebrajiskā identifikacija.

Prie šios identifikacijos, padedamas vieno ištakimo draugo, Blochos priėjo ryžtingai pasipričinęs pasaulinės tendencijoms, patikėjės savo tiesa tuo metu, kai visas pasaulis riedėjo katastrofos link. Vėliau jį palaikė bebaimis Romainas Rolland'as, pats sukilęs prieš savo taučios ir vyriausybės militaristinį nacionalizmą.

Kankinami neprapažinimo, matydami mus supantį smurtą, melą, neteisybę, skriaudžiamai, atsidūrė ne saugioje mažumos pozicijoje, mes galime prisiminti Ernesto Blocho – ypatingo žmogaus – drąsą ir įkvėpimą, jo išsviadavimo iš dvasinės aklavietės kelią, grindžiamą aukšciausiu meistriškumu.

Keliauk sau sveikas

Paroda „Meno celės“ Vilniaus dailės akademijoje (VDA)

Danutė Gambickaitė

Šių metų „Meno celės“ nedaug kuo skyrėsi nuo praėjusių, tik gal kick geresnis parodos organizavimo principas, kūrinių tankis ir kokybė. Geresnieji darbai sutelkti naujosiosse „Titaniko“ patalpose. Kitur (seniuose ir naujuose rūmuose) viskā apžiūrėti reikėjo suspeti per renginį „Tebūnie naktis“.

„Meno celės“ – didelis ir sudėtingas darinys, šiai metais galutinai absorbavęs ilgą laiką merdėjusias „Studentų meno dienas“. Sudėtingas tuo, kad apima daug jaunų ir skirtingų autorių, o įdomius, nes iš dalies atveria VDA studentų ir dėstytojų kūrybos, darbo principus. Pažiūrėjus šią parodą tarsi ir būtų galima nupiešti vienintelės menininkus rengiančios įstaigos vaizda. Bet ar tikrai?

Norint pamatyti „Meno celės“ esančius ir nesančius šiumečių VDA absolventų darbus, reikia dalyvauti gynimuose. Teoriškai ir praktiškai jie tarsi yra visuomenei atviri, tik bėda, kad nėra galimybės apie juos sužinoti laiku. „Meno celės“ turėtų tapti savotišku VDA geriausiu diplomantu prisistatymu, bet... „Meno celės“ gali dalyvauti visi diplomantai, nėra atrankos, o tai dažnai kvepia šiokia tokia netvarka ir atbaido nemažą dalį potencialių dalyvių, kurie, tarkim, nebogai ver-

tina savo kūrinius ir nenori jų matyti šalia galbūt (jų nuomone) abejotinos kokybės arba tiesiog nei vizualiai, nei konceptualiai nederančių darbų. Vadinas, jeigu nemaža dalis tikrai gerų kūrinių i „Meno celės“ kontekstą nepatenka, ar gali šis renginys pretenduoti į geriausią VDA diplomantų darbu parodą?

Vis dėlto šių metų „Meno celės“ įdomių kūrinių pasitaikė nemazai. Kiek nustebino (geraja prasme) tekstininkai, kurių darbai (ypač bakalaury) buvo kaip niekad skirtingi, laisvi ir savam kontekste novatoriški. Pavyzdžiu, Neringas Bučaitės „176 cm²“ ir Marytės Liutkevičiūtės Boran „Skulpterijos daporos/Laimingos kelionės, arba keliauk sau sveikas“ pasižymi stipriu intelektualiniu užtaisu. Įdomūs pasirodė ir Tekstilės katedros magistrantų darbai: Alekso Gailiešos „Antrinė realybė“ ir Audrius Lašo „Rubiko kubas – žaidimas“.

A. Gailieša savo kūrynyje sukuria tekstinę instrukciją, kuri žiūrovui padeda susikurti ir pamatyti tam tikro objekto ar kūriniu vaizdą. A. Lašo „Rubiko kubas – žaidimas“ galėtų patraukti minties tikslumu, technologikumu ir vizualumu, bet koja pačia netinkama ekspozicinė erdvė.

N. Bučaitės „176 cm²“ konstruojamas pasitelkiant savotišką „matrīškos“ principą. Kvadratas (176

cm²) yra autorės ūgio ir ištiesėtų rankų ilgio sandauga) sudarytas iš smulkesnių, tie smulkesnieji iš dar smulkesnių kvadratelių, o šie po truputį, ritmiškai, rituališkai (kaip poteriai) ir matematiskai tiksliai papildomi juodu karoliuku – taip kuriamas aritmetinė progresija. N. Bučaitė, pasitelkdama filosofijos ir meno istorijos parafrases (greitakojis Achillas ir vėžlys, Kazimiro Malevičiaus „Juodas kvadratas“), pabando dekonstruoti ir struktūrizuoti tą virsmą, kurios kūrinių iš dalies turi susikurti pats. Darbas išbaigtas ir vizualiai, ir konceptualiai, interaktyvus ne fiziskai, o intelektualiai.

Iš Fotografijos ir meno medijos katedros diplomantų darbų paminėčiu Roberto Narkaus „Ko nematai nėra tai, ką gauni“. Turbūt taikliausiai savo darbą „Meno celės“ kataloge apibūdino pats autorius: „Savo darbe <...> naudodamas sudėjus fotoaparatu ieškau galimybų išvengti teisingos interpretacijos.“ Tas vengimas, iliustruojamas aparato klaida, defektu, tampa pamatinė kūriniu ašimi, kvestionuojančia suvokimo, vertinimo stereotipus. Suvokimo stereotipus, modelius R. Narkus analizavo ir ankstesniuose savo darbuose, pavyzdžiu, „Žvaigždės yra skylės danguje“ (2009) arba „Užstrigę tėkmėje“ (2009).

Mantas Talevičius. Darbo „Virtuali tapatybė“ fragmentas

Žinoma, yra „Meno celės“ ir daugiau įdomių darbų. Veikė ir žinomas, kad būta tarp šių metų diplomių darbų ir daug neblogų kūrinių, iš kuriuos žiūrėti ir apie kuriuos rašyti norėtusi labiau, bet kurie „Meno celės“ pristatyti nebuvo. Prisiimus analogiškas šių metų Diuseldorfe matytas vietinės dailės akademijos peržiūras, kurios tuo metu nustebino, mano akimis, prastais kūrinius, bet grandioziniai vienos akademijos „jsukimai“ į didelį kelių dienų rengini, džiugu, nes saviškiai atrodo įdomesni. Vertėtų pagaliau nusikratyti to nepilnvertiškumo kompleksą, kuris užklumpa daugelį mūsų. Turim daug jaunu ir labai talentingu kūrėjų, kurių, tikėkimės, realybė neužklups per daug šiurkščiai.

*Paroda veikia iki liepos 30 d.
„Titanikas“ (VDA, Maironio g. 3, Vilnius) dirba antradieniais–penktadieniais 12–18 val.; šeštadieniais 12–15 val.*

Smala ir ekspresionizmas

Tado Vosyliaus paroda „T.V. vol. 1“ „Akademijos“ galerijoje

Kęstutis Šapoka

Nesigiliusu į Tado Vosyliaus parodą pristatančią retoriką ir nemanipuliuosiu naujumu, nes pastaroji kategorija šiai laikais yra viena slidžiausiai ir galioja nebenant labai slaujanose kontekstuose. Solidžiai skambanti pranešimą spaudai ir išpučingą parodos kuratorius Igno Kazakevičiaus pristatymą per atidarymą traktuosi kaip, matyt, būtiną, pozityvų perspaudimą prodiusuojant jauną menininką.

Vis dėlto frazė, kad Tadas Vosylis „iš smalo“ sukuria meną“, sukelė šiokių tokijų įtarimų. Nes jei menininkas naudoja tokią nemenišką medžiagą, ko gero, paprastai jis ją naudoja kaip konceptualų kūriniu ar projekto segmentą norėdamas suprobleminti meno savoką, o ne tiesiog jį kurti (jei jis nėra saviekiu užsiimantis savamokslis).

Nežinojau nieko apie ši menininką ir, tiesių sakant, tik Robertas Antinis, paminėjės dar keletą jaunojo menininko biografijos faktų, susiję jis su pora kūrinių, kuriuos, pasirodo, buvau matę anksčiau. Tai II šiuolaikinės dailės kvadrienalėje regėtos Tado Vosyliaus „mumijos“, kurios man pasirodė vieni mėgejisi-

kiausiu, iliustratyviausiu, paprastai tariant – silpniausiu tos parodos kūrinių, ir šio menininko „Tinklas“, ištiesias tarp kelių daugiauakščių, kuris, man nė nežinant kieno tai kūrinių, priešingai, atrodė gana stiprus. Taigi kalbant apie išankstinę nuomonę, buvo lygiosios, o parodos „Akademijos“ galerijoje visuma taip ir nenuvėrė į vieną ar kita pusę. Todėl bandysiu išsakyti aspektus, kurie man asmeniškai pasirodė vykė ir nevykė, vengdamas globalių apibendrinimų. Tikiuosi, šiuo straipsniu jaunam menininkui nepakenksiu.

Pradėsiu nuo vykusiu aspektų. Menininkas iš tiesų pasirenka tokią medžiagą savo skulptūroms ar objektams, kuri kelia abejonių jais pačiais ir formuoja lokalią, nerepresentatyvą poziciją dominuojančio galerinio *mainstreamo* (ypač populiarūjų „aktualių“ socialinių temų) atžvilgiu. „Statybinis smalo liejimas“ sukuria intelektinių paradoxų, nes šiokių tokijų (sąmoningų ar nesąmoningų) alūzijų į antikines formas turintys antropomorfizuoti objektais lyg ir asocijuojasi su, pavyzdžiu, marmuru, taip pat atitinkamu paklylėtu santykiu su šia „tauaria“ medžiaga. Tuo tarpu Tadas Vosylis klasikines aliuizijas savo

skulptūrose ne „išlaisvina iš akmens“, ne „ipučia joms gyvybę“, kaip, pavyzdžiu, senieji meistrai, bet turtam koks statybininkas supila „iš kibiro“ verdančios smalos. Cia tikrai vykusiai suveikia ir (nežinau, numatytas ar ne) papildomas projekto segmentas – smalo kvapas, kuris pradeda formuoti išpūdi dar nepamaciaus fizinių pavidalų.

Trys to paties kartojamo videokadro variantai, užimantys visą pirmo galerijos aukšto sieną, taip pat veikia kaip savarankiška prasminė forma, antrame aukšte instaliuotu objektu atgaivinimo ir konceptualizavimo medžiaga ir kartu kaip parodos visumos mediatorius. Vaizdo projekcijos iš objekto perima dalį monumentalumo, tuo tarpu „nestabilūs“, laikiški projekcijų vaizdai parasykina proceso žymes objektuose.

Šiame dialoge dalyvauja ne tik forma, bet ir (abstrahuotas) turinys, nes vaizdo projekcijose smarkiai išdidintas batas, žengiantis per į balą, purvą ar kažką panašaus ir taškantį tą purvą į šalis, netiesiogiai žiūrovo sąmonėje kururia taip pat netaurios, nešvarios kaip smala mentalinės formos ar proceso asociacijų ir formuoja parodos visumą.

Šiai prasme Tadas Vosylis iš tie-

sų yra ekspresionistas, nes, nepaišant to, kad tarsi konceptualiai neišgina tradicinį estetiškumą ir juo abejoją, toliau neina logiškai lyg ir diktuojamu minimalizmu ar konceptualizmo keliu, o sugrįžta į specifiskai reestetizuotus formos (arba jausmo) plotmę.

Vis dėlto karta išmesti abejonė, ar naudojant smalą kaip skulptūrinę ir konceptualią medžiagą tokia antropomorfizuota, manieringa (pusiau profesionali, pusiau mėgejiska, pusiau bjauri, pusiau daili, sakykime, kartais per stipriai pramenanti Alberto Giacometti skulptūras) forma tikrai adekvaciausiai išreiškia autoriaus intencijas? Ar smalo „medija“ ir „idėja“ tikrai diktuoja būtent tokius pavidalus? Ar reikia tokio antropomorfizavimo? Kartais atrodo, kad menininkas ne visada sugeba kritiškai vertinti savo kūrinių procesą ir laiku sustoti, kai, pavyzdžiu, vyrišku lyties organu, kabančiu objektui tarp kojų, bando suteikti brutalumo savaimėje brutaliai medžiagai ir tai tampa panašu į „sviestą sviesutotą“, t.y. ir taip akiavizduoja dalyko iliustravimų. Gal medžiaga su idėja labiau sukibę radikalai abstrahuojant formas, galbūt smalo „kalba“ labiau atskleis-

tų ją tiesiog liejant ant grindų, kaip elgiasi, pavyzdžiu, vokietis Rainieris Splittas su džaais. O gal priešingai, šia neskulptūriška medžiaga reikėtų bandyti išgauti kuo tikslesnį hiperrealistinį efektą?

Medžiagos (smalo) pasirinkimas, prisimenant Vosyliaus tinklą tarp daugiauakščių, nuteikia pozityvai. Norisi tikėti, kad šis menininkas moka „minkyt“ ne tik įvairias medžiagas, bet ir idėjas. Kita vertės, Vosyliaus objektų formos ir turinio santykis, prisimenant jo „mumijas“ kvadrienalę, vis dėlto verčia objektus vertinti atsargiai.

Idėmai žvelgdamas į Tado Vosyliaus kūrybą ir šią parodą, drįsčiau teigti, kad menininkas dar ieško ir eksperimentuoja. Kitaip sakant, dar nėra apsisprendę – formuouti vienitą stilių ar samoninguai likti eklektiškam, dirbtu su idėjomis ar dirbtu su nežabojama medžiagos ekspresija, o gal bandyti kurti eklektišką sistemą naudojant abi taktikas? Kad ir kaip būtų, Tadas Vosylis ieško ir eksperimentuoja tikrai įdomiai.

*Paroda veikia iki liepos 30 d.
„Akademijos“ galerija (Pilies g. 44/2, Vilnius) dirba pirmadieniais–penktadieniais 12–18 val.; šeštadieniais 12–15 val.*

Suvokimo ir atpažinimo būdai

ATKELTA IŠ 1 PSL.

dailėtyrininkams yra šiu metų „atradimas“. Man pačiam dėl to yra keista, nes su šia menininkė esu pažystamas asmeniškai ir manau, kad tokio pripažinimo ji galėjo susilaikti kur kas anksčiau (ypač turėdamas omenyje kur kas ankstesnius, dar 9-ojo dešimtmečio jos sieninės tapybos darbus).

I. Budrytės kūriniai trienalėje gerai iliustruoja mintį, kad sukūrus tinkamą kontekstą galima išryškinti pačius vertingiausių atskirų darbų ir juos padariusių menininkų kūrybos bruožus, šiuo atveju – metafiziškumą, kalbėjimą žaismingomis metaformomis, įtaigai „sukabintas“ ryškias, kartais rėkte išrekiančias (vienatvę, liūdesį, neviltį) spalvas. H. Čerapas su savo Hermanno Nit-scho dvasis ir paveikslu (brutalus nutekėjimai vertė krūpčioti) nutepata „Kiti Mėnulio pusė“ („The Dark Side of the Moon“ – pavadinimas, žinoma, pasiskolintas iš vieno „pinkfloyd“ vinilo) pademonstravo stipriasių ekspresionizmo savybes ir tai, kad jis vis dėlto Lietuvoje dar egzistuoja.

Arba A. Vilpišauskas – prisipažinsiu, niekada pernelyg rimtai nevertinuojau joi moliškai storasluoksnį dažu užtepliojimų (jie atrodė pernelyg savitikliai), bet čia ir dabar, tarp plastine prasme gana blankių kaimynų, jo ryškiaspalviai dirvožemai suspindėjo perlisku ryškumu.

Idomus ir parodos pavadinimo formulavimas (tai jau konceptualus lygmens prerogatyva). Jis poetiškai skambus, filosofiškai gudrus (ne veltui remtasi Bergsonu) – „Klaudingas atpažinimas“ (remiantis sveika nuovoka, kaip galima atpažinti tai, kas suvokama klaudingai?). O ir tai, kas išdėstyta kuratorių minytose, negali nepriversti linkti galva: na, ar ne įtikina tokis teiginy: „Tapybos dabartis yra glaudžiai persipynus su praeitimi, todėl ši trienaliė yra iššūkis žiūrovui, kaip atpažinti tapybos transformacijas, aptiki kažko naujo slėpinį, kai šiuolaikinėje vaizdu kultūroje viskas atrodo matyta, pažystama ir atpažystama.“

Vis dėlto koncepcijoje slipy (ką ten slipy – jos akivaizdžiai matyti) ir silpnosios šios parodos savybės. Ir tai supratau apsilankęs antrą kartą, kai vaikštinėjau tenorėdamas vieno – pasitikslinti, ar vis dar patinka tai, kas patiko pirmą kartą. Pernelyg nenusivyliau, nes ankstesnių favoritų neišsiadėjau. Tačiau efektas nebebuvo toks smogiantis, kaip žiūrint naujai. Vis mąsciau, kodel taip yra. Gana greitai – stovėdamas pačioje pradžioje, prie laiptų, kur didelėmis raidėmis puikavosi parodos anotacija-koncepcija, supratau, jog tiesiog pamačiau ir tam-sią šio Mėnulio, vadinamo trienale, pusę.

Štai man, sakykime, visą laiką di-deles abejonės kelia pats Vilniaus tapybos trienale organizavimo principas. Visą renginį formaliai bei juridiskai kuroja tautinis-meninis

monopolininkas – Lietuvos dailininkų sąjunga, bet kas trejus metus trienale vairas atiduodamas veik kiekvieną kartą skandalingai arba įtartinai paskirtiems kuratoriums,

Kitas dalykas (visų grupinių parodų Achilo kulnas) – klausimas, kokia turi būti koncepcija, kad į vieną nedalomą kūrinį būtų sujungti skirtingo kalibro menininkai. Šiuo

ją, elektrifikaciją, žmonijos pažangą ir panašius dalykus. Tai tiesiog slipy tapybos prigimtyje, kurios DNR grandinę suodžiai bei ochra ant nelygi Altamiros olas lubų išpieš priešistorinius tapytojas...

stovyklos atstovų – Agnés Jonukės, Domo Noreikos, Justino Vaitiekūno – neteko matyti nei tryliktoje, nei keturioliktoje trienalėse;

3) spragų išlieka ir daugiau: ne-mačiau ir kažin ar kada pamatysi „senųjų naujujų meistrų“ (pasak Donaldo Kuspito) – lietuviško postpostmodernizmo korifėjų – tokiu kaip Artūras Aliukas arba Rim-gaudas Žebenka – be kurių vietinis tapybinis kontekstas ne tik patiria nemažų idėjinį nuostolių, bet ir tam tikros profesionalumo regimybės (nes jau šiuo geru minėtieji autorai neabejotinai pasižymi);

4) lyginant bendrapiliečius ir už-sieniečius autorius akivaizdžiai matyti eurostandartizacija – skaitmeninio fotoaparato regėjimo ypatybes ir anksčiau minėtų pasaulinių tapybos autoritetų plastiką imituojanti, globalia niveliacija gresianti tapyba, kuri vis labiau išsitvirtina ir gintari-niame pajūryje. Pavyzdžiui, į ją „persimetė“ Romualdas Balinskas.

Bandydamas objektyviai (?) apibendrinti tai, kas matyta šiame ren-ginyje (o jis vis dėlto bandė nušvies-ti, kas vyko pastaruosius trejus metus ir ko galima tikėtis iki pen-kioliktosios trienalės), sakyčiau taip:

1) Lietuvoje dar gyvybinga tauti-

Savaime suprantama, kad šis ket-virtas punktas (kaip ir trys pirmieji) nėra nei geras, nei blogas. Tai tik

Eglė Ridikaitė. „Gibraltaras“. 2010 m.

sudarytoms komisijoms ir panašiai... Ne išimtis buvo ir šis kartas (nesileisinė į apkalbas, bet vėl buvo daug nepatenkintų – tai jau simptomas). Net ir nebūdamas šios organizacijos (LDS) nariu visiškai puikiai suprantu jos aktyvistų nepa-sitenkinimą, kai net ir narystė joje negarantuoja patekimo parodon.

Kad tai tik padeda kokybei – tai jau kita kalba.

O ir šiaip kiekvieną kartą abejoti ne tik trienaliės atrankos krite-rijai, bet ir pati koncepcija. Niekaip neaišku – kas norima ja pasakyti... Pristatyti plačią vietinės tapybos panoramą? Išryškinti bendriausias tendencijas? Pasikvesti save, arti-muosius ir draugus? Paaguituoti sudalyvauti užsieniečius ir pasipu-kuoti jųfone? Arba niekada nebūna skaidrus geografinis arealas – ar tai tik i Lietuvos, ar i trijų Baltijos valstybių, ar i Baltoskandijos, ar i Rytų/Vidurio Europos, ar i dar platesnius regionus orientuotas įvy-kis?

Iš tiesų – Vilniaus tapybos trienaliė pastaruoju metu nebeatspindi nei esminiu vietinių, šiam regionui būdingų tendencijų, nei pristato jaunų autorų (kiekvieną kartą dėl kvapo pakliestas vienas kitas nieko nereiškia), nei pritraukia pasau-linio pripažinimo žvaigždžių. Nors reikia pasakyti, kad šiai metais vie-nas tokis – Jonas Baldessari – vis dėlto buvo, kitus, pavyzdžiu, Luca Tuymans, Gerhardą Richterį, Peterį Doigą, atstojo jų kompozicines schemas, potėpio charakterį nebago įvaldę šablono virtuozai (tokiu vi-same pasaulyje niekada netrūks-ta – tik reikia kam nors pelnyti di-desnį pripažinimą, tuo pat atsiras šimtai į jį panašių). Žodžiu, šio ren-ginio silpnybė ta, kad niekas neži-no, kas bus po trejų metų (o turėtu) – trūksta ne tik taktikos, bet ir strategijos, tiesiog pastovumo.

Ekspozicijos fragmentas

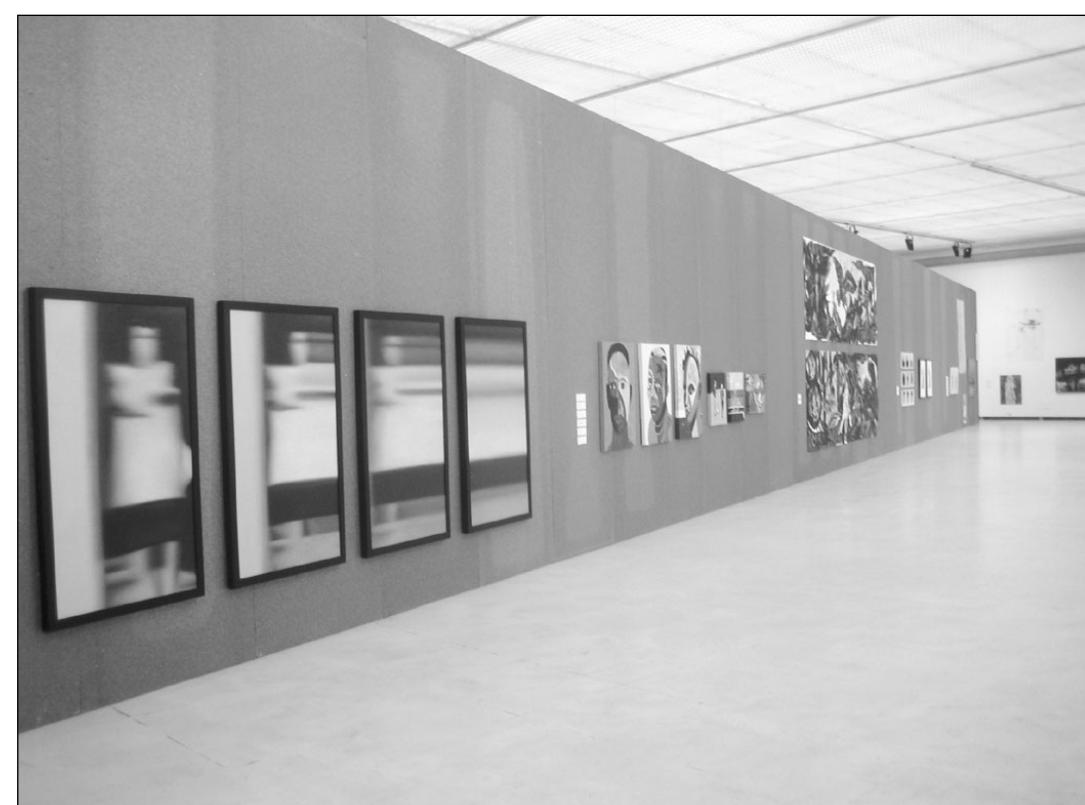
be turinio. Visa tai galima pritaikyti bet kuriai didesnei parodai. Kad ir tuose pačiuose ŠMC rūmuose rengiamoms kasmetinėms vyno die-noms, kuriose tauriuju alkoholinių gėrimų degustavimas kaip tik ir yra susijęs su tuo, kas Bergsono bei trienaliės kuratorių įvardinta „klaudingu atpažinimu“. Koncepcijoje pa-minėtos tradicijos kategorija turbūt visada bus vienos iš frazeologizmų, vartojamų kalbant apie tapybos praeitį, dabartį, ateitį. Lygiai taip pat galima kalbėti apie stakles, aviaci-

nio akademizmo (paremto *Ars ideologija*) kryptis, atstovaujama buvusių ir esamų Vilniaus dailės akademijos dėstytojų;

2) per pastaruosius du dešimtmečius (sutampačius su politinės nepriklausomybės laikotarpiu) susiformavo „interdisciplinės“ tapybos (tokios, kurioje suvokama, jog pastaruoju metu tapyba negali būti tokia, kokia buvo anksčiau, ji turi atsinaujinti naujoj matymo ir kitokios kalbos teikiamomis galimybėmis) – deja, vienų ryškiavusių šios

tendenciją. Ar ji išliks ateityje – at-eitis ir kitos trienaliės parody... Už-čiuopti, atpažinti tendenciją jau yra didelis darbas. Ir tai vienas svar-biausiu keturioliktosios Vilniaus ta-pybos trienaliės nuopelnų.

Paroda veikia iki rugpjūčio 15 d.
Šiuolaikinio meno centras (Vokie-cių g. 2, Vilnius) dirba antradieniais-sekmadieniais 12–20 val.

Ar vartojimas moralus?

Peteris Singeris apie šiuolaikinės visuomenės dilemas

Peteris Singeris (g. 1946) – kontroversiškas šių dienų intelektualas, etikos profesorius. Jis dėsto Prinstituto universitete. Singerio „Praktinė etika“ („Practical Ethics“) – tarp populiariausių vadovelių. Pasaulinę šlovę šiam mokslininkui iš Australijos atneše 1975 m. išleista knyga „Gyvūnų išlaisvinimas“ („Animal Liberation“). Knygoje „Globalizacijos etika“ („One World: Ethics of Globalization“) Singeris pasiūlė nuoseklą etikos sistemą vis labiau politinių, ekonominių ir visuomeninių ryšių saistomam pasauliui. Singeris dažnai sulaukia krikščionių fundamentalistų puolimo, nes pateisina savanorišką eutanaziją ir abortus. Nesenai profesorius lankėsi Lenkijoje, kur su juo kalbėjosi Jacekas Žakowskis. Interviu buvo išspausdintas savaitiniame žurnale „Polityka“. Pateikiame ji sutrumpintą.

Prieš metus rašėte, kad teigiamas krizės rezultatas bus dominuojančios vertybų sistemos revizija.

Klydu. Deja.

Niekas nepasikeitė?

Siek tiek garsiau skamba klausimas, ar esame laimingesni, kai vartojame vis daugiau. Dažniau susimastome, kiek toli dar galime eiti šia kryptimi. Greičiausiai daugiau žmonių suvokia, kad kai kinai ir indai pradės vartoti tiek pat, kiek amerikiečiai ar bent lenkai, gamta to neįšlaikys. Žmonės supranta truputį daugiau. Bet vis dar dominuoja nemoralus egoizmas ir godumas.

Vartojimas yra nemoralus?

Perdėtas – taip. Nes dėl jo suvartojama dar daugiau išteklių ir energijos, teršiama gamta, kinta klimatas. Žmones, gyvenančius turtgingiausiose šalyse, tai nelabai liečia. Už tai užmoka vargingiausios šalys. Bet mūsų vaikai ir anūkai taip pat už tai mokes.

Ar galite pasakyti, kur yra moralus ir amoralus vartojimo riba?

Etikoje paprastų ribų nebūna. Gera yra saugoti išteklius. Bloga juos eikvoti. Didžiuotis dideliais automobiliais, skraidinti į kurortus kitaime pasaulio gale, pirkti keturiadesimt batų porą, statyti gigantiškus antrus, trečius, ketvirtus namus.

Kaip tai pakeisti?

Galima rodyti pirštū ir sakyti: „Tai yra blogai, to negalima leisti.“

Ateiti pas pažystamus į jkurtuvės ir pasakyti: „Jūsų namas per didelis, esate amoralūs?“

Nežinau, kokius namus turi jūsų pažystami. Bet manau, kad verta sakyti žmonėms: „Jūs daug ko pasiekėte, esate turttingi, galite nusipirkti tuos didelius namus ir automobilius. Bet juos pirkdamis atimite pakenčiamo gyvenimo galimybę, o gal net ir galimybę išgyventi kitiemis.“ Dėl križės dabar daug kalbama apie

valstybių skolas, kurias mokės būsimos kartos. Žmonės supranta, kad tai – nemoralu. Bet tai menkniekis, palyginti su ekologine skola.

Visi jau tai žino, bet vis dar mažai kas riboja vartojimą iš moralinių paskatų. Vadinas, kaip rūsis esame amoralūs?

Evoliucija sukūrė mus egoistais, kad artimieji gyventų geriau. Tai, kas natūralu, negali būti amoralu. Bet kai jau suvokiami natūralaus elgesio padariniai, turime ieškoti naujos moralės. Istoriskai moralė susijusi su grupėmis, kurias pažinome, ir su padariniais, kuriuos matome. Dabar matome savo elgesio padarinius žmonėms, gyvenantiesiems kitoje Žemės pusėje. Televizijoje matome ju veidus. Stebime, kaip dėl mūsų kaltės jie žūsta potvyniuose arba mirsta iš bado ir troškulio. Jei jau suprantame, kad jie kenčia dėl mūsų elgesio, negalime ir toliau tvirtinti, kad tas elgesys moraliskai neutralus. Johnas Locke'as XVIII a. rašė, kad žmogus turi teisę imti iš gamtos viską, kas jam būtina. Tada jis buvo teisus. Bet dabar jau nebebūtų. Tada tai arba niekam nekenkė, arba žmonės nesuprato, kad kenkia. Dabar kenkia, ir mes tai suprantame.

O kodėl mes turėtume būti moralūs?

Kad geriau gyventume. Moralė – tai principų rinkinys, kurių visuotinis laikymasis mums visiems leistų gyventi geriau. Paprasčiausias mano atsakymas yra tokis: jei kiekvienas vadovautusi tik savo egoistiniu interesu, kaip rūsis turėtume menkas galimybes išgyventi. Esu nuoseklus. Moralė vertinu pagal padariniai.

Padariniai būna įvairūs. Žmoniai gali išlošti, kai aš akivaizdžiai prarasiu, kai praras mano artimieji ar Lenkija. Ar tai būtų moralu?

Lemia dominuojantys padariniai.

Kodėl turėčiau ką nors atimti iš artimiuju vardan kitų gėrio?

Iš dalies todėl, kad garbingas elgesys žmonėms suteikia pasitenkinimo. Moralai gyvenantys asmenys yra labiausiai patenkinti gyvenimu.

Iš dalies todėl, kad jumis didžiuosis vaikai ir anūkai. O iš dalies todėl, kad kenkdami kitiemis dažniausiai kenkiae sau ir savo artimiesiems. Jei vanduo užlies Bangladešą, milijonai ieškos prieglobščio Amerikoje arba Europoje. Tai jau bus ir mūsų rūpestis.

Dabar visa Europa remia Graikiją, kuri dar labiau nei kitos šalys gyveno ne pagal išgales, be to, apgaudinėjo Europos Sąjungos partnerius. Ar tai moralu?

Reikia klausti, kas būtų, jei Graikija nebūtų sulaukusi pagalbos. Nesu ekonomistas, todėl negaliu atsakyti.

Ekonomistai taip pat nežino ir

Peter Singer

ginčiasi. Politikai priima rizikus sprendimus. Kada jie yra moralūs?

Tada, kai elgiasi pagal savo įsitikinimus. Bet su sąlyga, kad politikai iš pagrindų ir be išankstinių nusistatyti susipažino ir apsvarstė esminius argumentus. Vien įsitikinimų neužtenka, jei į juos nejdėjomė pastangų susidaryti nuomonę kokia nors tema. Tai būtina ne tik politikams. Demokratija iš visų reikalauja tam tikrų pastangų. Nemanau, kad galima laikyti moraliu piliečio elgesį, jei jis nesistengia būti informuotas bent jau apie svarbiausius politinius reikalus ir neskaito laikraščiu, nesiklauso arba nežūri informacinių laidų, o paskui neina balsuoti. Net visiškai kliaudingas

sprendimas nėra nemoralus, jei jidėjome atitinkamų pastangų į priimti. Žmogus turi teisę ir į labai rimtas kliaudas, bet su sąlyga, kad padarė viską, jog jų išvengtų.

Graikai ne vienus metus žinojo, kad išleidžia per daug. Dabar kreipiasi pagalbos į kitus, kurie ne vienus metus daug ko atsiaskinėjo ir todėl nėra taip prasiskolinę. Ar tai moralu?

Greičiau nemoralu.

Tad ar moralu patenkinti tokį nemoralu prašymą?

Tai priklauso nuo aplinkybių ir padariniai. Amerika taip pat siaubingai prasiskolino ateities kartų sąskaita. Bet ne kiekviena tokia skola yra vienodai nemoralu. Kai Bushas radikalai padidino karines ir socialines išlaidas, o kartu dėl politinių ar ideologinių sumetimų sumažino mokesčius turtgingiesiems, tai buvo nemoralu. Galima tvirtinti, kad savo ir savo visuomenės klasės naujai jis apvogė būsimas kartas. Bet kai Obama prašė Kongreso pinigu gelbėti bankus ir įmones, tai jau nebuvo taip paprasta. Pirmiausia todėl, kad didžioji dalis tų pinigų turi būti ir jau yra mokama mūsų kartos, antra, todėl, kad jei ne ši pagalba, ekonomika būtų visiškai žlu-

gusi ir kitos kartos paveldėtu tik griuvėsius. Čia akivaizdu, kad, be intencijų, svarbus ir padariniai.

Ryšys tarp kaltės ir bausmės taip pat yra svarbus. Graikai nusikaltė ne vienus metus. Ar morali yra pagalba, kuri švelnina bausmę? Ar nebūtų teisingiau net pakenteti, bet kad nebūtų išteisinti kaltiejį?

O kuo kalti vokiečiai, laikantys savo pinigus kokiam nėra vokiečių banke, kuris nusipirkė graikiškų obligacijų ir būtų žlugęs, jei ne pagalba Graikijai? Iš tikrųjų nemoralu būtų, jei visiškai nekaltus pamerktume bausmei už kitų nuodėmes. Tad tik reikia suformuluoti tokias pagalbos sąlygas, kad Graikija galėtų išeiti į teisingą kelią. Bet man neatrodo, kad galima „bausti“ valstybes ar visuomenes. Sunku kuo nors logiškai apkaltinti višą visuomenę.

Demokratijoje tai nėra visiškai neprasminka. Kiekvienas gali turėti poveikį valdziai ir jos sprendimams, tad kiekvienas yra iš dalies atsakingas už jos kliaudas.

Bet atsakomybė skiriasi. Tie, kuriie balsavo už Bushą, skelbiantį mokesčių sumažinimą, t.y. dar didesnio svorio perkėlimą būsimoms kartoms, be abejo, yra kalti. Tie, kuriie nebalsavo, taip pat iš dalies yra kalti. Bet kodėl turime pripažinti kaltą ką nors, kuris balsavo ne už Bushą?

Nes nesugebėjo įtikinti kitų, kad taip balsuoti neverta. Žodžio, spaudos ir susirinkimų laisvė suteikia tokią galimybę.

Tada kiekvieną atvejį reikėtų laibai kruopščiai išmatuoti ir pasverti. Netikiu visuomenės, tautos ar valstybės kalte. Kaltos gali būti vyriausybės, bet ne šalys ar visuomenės. Vokietijos valstybė, be abejo, turi užmokėti už žalą Antrojo pasaulinio karo aukoms. Bet absurdūs sakytis, kad kiekvienas vokietis yra kaltas.

Visi vokiečiai turi jideti savo indėli į žalos atlyginimą. Australijos vyriausybė visų gyventojų vardu atsiprašė aborigenų, Kanados vyriausybė – indėnų, Vokietijos ir Lenkijos – žydų.

Aukoms tai priklauso. Kita vertus, taip deklaruojama, kad atsakoma blogosios tradicijos dalies. Kai atsiprašome už protėvius, apibrėžiame savo požiūrį. Nes moralė keičiasi. Visuomenės, kurios prieš kurį laiką neįžvelgė nieko bloga kokiam nėra elgesye, dabar dažnai jo atsakalo. Arba atvirkšciai – daugeliui kadaise nepriimtinų veiksmų dabar visuotinai pritariame. Viešas atsirašymas yra tos permanentos liudijimas. Šiuo požiūriu, jei atsiprašymas yra nuoširdus, jis gali būti naudingas. Nes atsiprašydamas kitų pirmiausia sau pasakome, kad pasikeitėme. Kadaise buvome tokie, dabar esame kitokie. Ir pažadame sau, kad būsime kitokie.

I tokiu permanentu spėstas pateko Romanas Polanskis.

Tai – geras pavyzdys.

Ar, Jūsų nuomone, yra moralu dabar ji persekioti už tai, ką padarė moraliskai kitokioje epochoje?

Man neatrodo, kad moralu persekioti žmogų už taip seniai padarytų veiksmą. Gal tik išskyrus pačius juodžiausius nusikaltimus žmonijai. Kita vertus, kai vienintelė auka nuoširdžiai ir savo noru praso palikti jį ramybėje, sunku pateisinti tolesnį teisminį persekiojimą. Jei moralinis vertinimas priklauso nuo padarininių, reikia susimąstyti, ar išlaikos Polaskio persekiojimui nebūtų geriau panaudotos sugauti nusikaltėliams, kurie iki šiol kelia grėsmę. Išteklių švaistymas visada yra amoralus. O šitiek išlaidų seno žmogaus, kuris daugybę metų nepadarė nieko bolo, persekiojimui man atrodo švaistymas. Suprantu, kad teisė nėra lanksti ir gal to paties ji reikalauja iš savo funkcionierių. Bet kiekvienas privalo susimąstyti apie savo veiksmų prasmę.

Jūs susimąstote?

Dažnai.

Ką darote, kad gyventumėt moraliai?

Svarstau ilgalaikius savo veiksmų padarinius. Kai skrendu iš Niujorko į Lenkiją, pavyzdžiu, klausiu savęs, ar to vizito efektas gali pateisinti užimtą vietą lėktuve, kuris naudoja degalus ir naikina gamtą.

Ar patéisina?

Iš pradžių taip atrodė. Dabar, kai Varšuvos universitete dėl manęs atšaukta gyvūnų teisių konferencija, jau nebesu tokis tikras. Niekad anksčiau nieko panašaus man nebuvo atsitikę. Daug žmonių nepritaria mano pažiūroms, bet universitetai

Žalgiris gali vykti bet kur

Krësle prie televizoriaus

Kažkurios žinios, regis, „Panorama“ rodo šventę Kernavę ir Žalgirio mūšinį palydimus karius. Žmonėms malonu pasijusti istorijos dalyviais ir, matyt, grįžti 600 metų atgal. O gal nereikia ir grįžti: pastarųjų mėnesių gedulias ir šventės parodė, kad lietuvių vis dar mielai gyvena praeityje.

Praeitis – tai ir valstybės bei jos vadovų garbinimas, tikėjimas, kad jie gali padaryti valstybės gyventojus laimingus. Kol tie gyventojai nesupras, kad laimė – ne valstybės dovana, likime ten, kur esame. Praeiti, beje, simbolizuoją ir per nacionalinę televiziją nuolat transliuojamos mišios, tarsi Bažnyčia vis dar būtų neatskirta nuo valstybės, todėl pastarosios vadovai viešai meldžiasi ir žegnojasi kiekvienai progai pasitaikius. Ją simbolizuoją ir patriotinės dainos konkursas „Daina Lietuvi“ (LTV, 15 d. 21 val.).

Ar galite išsivaizduoti patriotinės dainos konkursą kur nors Anglijoje? Prancūzijoje? O Baltarusijoje ji galėtų išsivaizduoti visai lengvai. Tačiau grįžkime į Kernavę. Žurnalistė klausinėja susirinkusių, kas labiausiai patiko. Suaugusiuoją atsakymai – pseudopatriotiški ar įprastai beprastiški, o vienas berniukas stai-ga ima ir sako: „Patiko, kaip Žalgiris laimėjo mūši“. Vaiko naivumas nuostabus. Jam „Žalgiris“ yra komanda (ko gero, nebūtinai krepšinio), o ne vietovė, kur vyko pergalės mūšis. Ir ne tolima praeitis. Todėl suprantu – Žalgiris gali vykti bet kur.

Aišku ir tai, kad Žalgiris yra pirmiausia mitas. Mitai glosto ir kute-na jautrius visų tautų vietas. Todėl siūlau prisiminti 1961 m. sukurtą Johno Hustono filmą „Nepritapéliai“ (LTV, 11 d. 00.15). Jis taip pat apie mitus. Filmo scenarijų savo žmonai Marilyn Monroe paraše-garsus amerikiečių dramaturgas Arthuras Milleris. Tai turėjo būti vaidmuo, atskleisiantis Monroe talentą, parodysiantis, jog ji nėra tik sekso simbolis. Bet scenarijus tapo jų išsišyrimo dovana, tai ir paskutinis Monroe filmas – jos atsisveikinimas. Filme vaidino ir legendi-

nis Clarkas Gable'as („Vėjo nu-blockst“); didžioji Holivudo žvaigždė nuolat skundėsi, kad atsidūrė Monroe šešlyje. Taip pat filmavo-si ir netrukus legenda tapęs Montgomery Cliftas, kuris bandė atsiguti po jų nepagydomas sužalojusios autoavarijos.

Yra prakeikti poetai. Prancūzų kritikai kartais ir filmus pavadina prakeiktais. Prie tokų jie priskiria ir „Nepritapéliai“. Gable'as mirė nuo širdies smūgio praėjus dvem dienomis po filmavimo pabaigos, Monroe – po metų, Cliftas – po ketverių. „Nepritapéliai“ buvo filmuoti nespalvotoje juostoje, nors tada Holivude jau buvo įsigalėjusi spalvotoji, tad iš dalies todėl filmas ta-po viena didžiausiai Hustono nesėkmių. Finansiškai jų apsunkino ir perdėti užtęstas filmavimas – jি reikėjo nutraukti keliems mėnesiams, kai Monroe gydėsi depresiją vienoje Los Andželo klinikų.

Dabar „Nepritapéliai“ laikomi šedevru. Jo herojai – sutrikę, iš „modernaus“ pasaulio išstumti, ne-sugebantys prisitaikyti žmonės – bu-vęs pilotas, kuris neteko žmonos, vienės kaubojus ir jauna gražuolė Roslyn, kuri rengiasi skirtis. Jie at-sitiktinai susitinka Nevados mieste-lyje Reno. Tie žmonės vis dar bando kabintis į gyvenimą, išsaugoti savo vertybės, bet didžiojo ameri-kietiškojo mito agoniją jau atspin-di jų likimai. Cia, laukinių Vakarų prerijose, dar ganosi laukiniai mustangai. Bet laikai keičiasi, keičiasi

ir vertybės, filme tai pabrėžia iro-niškas ir kartu simboliškas siužeto posūkis – kaubojus parduoda arkli gyvūnų įdalo gamintojams. Hustonas iš pat pradžių norėjo kurti ele-gišką filmą apie pagrindinių vertybų praradimą, nesugebėjimą grįžtę prie amerikietiškos svajonės. Rea-lūs aktorių likimai tas temas tik pa-gilino. Kartu „Nepritapéliai“ skelbė klasikinio Holivudo eros pabaigą, smerkė žvaigždžių sistemos tuštybę.

Bet senasis Holivudas vis dar yra neįsemiamai sumanymu ir siužetų kasykla. LNK (11 d. 23.25) primins Allano Coulterio filmą „Holivudo įvardiju daugumoje kultūrų funk-cionuojančias nuojautas, kad įvai-rių būtybių teisės priklauso nuo są-monės. Sąmonę turintys gyvūnai turi ir teises. O augalai – ne. Ir me-dūzos, kurios neturi sąmonės, taip pat neturi teisių. Juk instinktyviai jaučiami, kad suteikti skausmą srai-gei yra visai kas kita nei padaryti skaudžią šuniui. Dauguma žmonių, kurie nevalgo mėsos, valgo žuvį. Bet kurios būtybės teisės, tai, kiek ją apima mūsų moralės standartai, pri-klauso nuo sąmonės lygio.

Bet ar tai gali būti pakankama išlyga, kad morališkai neutraliu pripažintume kūdikio nužudymą?

Tai niekad negali būti pripažinta.

Priešininkai kaltina Jus, kad sava-rankiškai gyventi nesugebančio

misterija“ (2006), kuriame tiriamas pirmojo serialo apie Supermeną žvaigždės George'o Reeveso mirties paslaptis. Adrienas Brody vai-dina detektyvą, kuris ima gilintis į aktoriaus (Ben Affleck) gyvenimą ir itaria galingą prodiuserį.

Septintajame dešimtmetyje maiš-tinguose Holivudo grovejų filmuose debiutavo nauja amerikiečių aktorių karta. Vienas talentingiausius kartos atstovų buvo Jackas Nicholsonas. Jis pamatysisme 2001 m. kito aktoriaus – Seano Pennu su-kurtame filme „Pažadas“ (BTW, 15 d. 21.05). Nicholsonas vaidina de-tektyvą Džerį Bleką. Jis gyvena ma-zame mieste ir rengiasi išėti į pensi-ją, bet įvyksta kraupus nusikaltimas – išprievartauta ir nužudyta maža mer-gaitė. Džeris prisiekia mergaitės motinai surasti žudiką. Tai nebus paprasta, todėl filme iškyla klausimas, ties kokia riba atsidurs polici-ninkas, vykdymas savo pažadą? Kokią kainą jam reiks užmokėti? Pats Nicholsonas yra prisipažinęs, kad tai filmas apie pensinio amžiaus krizę: „Herojus nesugeba gyventi be tikslų, o pažadas mergaitės tévam-suteikia jo gyvenimui prasmęs.“ Pennas surinko filmavimo aikštélé-je puikius aktorius – Patricia Clark-son, Vanessa Redgrave, Robin Wright Penn, Aaroną Eckhartą, Mickey Rourke'ą, Samą Shepardą, Benicio del Toro, Helen Mirren... Žvaigždžių tiek daug, kad apie re-žisūrinius Penno sugebėjimus, de-ją, nelabai ką galiu pasakyti.

Pensinės amžius turi savo priva-lumų ir trūkumų, kuriuos suprantanti gana vėlai. Nors televizijos, regis, orientuojausi būtent į šį amžių, at-kreipsiu į jūsų, mieli skaitytojai, dė-mesi į filmą pauagliams. TV3 (11 d. 22.35) parodys Karyn Kusamos filmą „Aeon Flux“ (2005). Šis pavadi-nimas gerai žinomas MTV žiūro-vams, o filmas yra populiarus MTV animaciniu serialo ekrana-cija. Veiksmas perkelia į XXV a., suprantama, Žemėje siaučia epid-e-mija, tad gyvieji traukia į vienintelį išlikusį miestą. Cia atsiduria ir Charlize Theron herojė – gerai iš-

treniruota agentė žudikė. Kai vals-tybės agentai išžudo jos šeimą, mer-gina prisiekia atkeršti... Bet ne siu-žetas filme svarbiausias, o gana įdomi ateities vizija (man jি net pri-minė ankstyvuosis nebyliojo kino amerikiečių serialus), kur idealiai organizuotas gyvenimas yra paremtas manipuliacija ir melu.

Jaunimui, be abejo, skirtas ir Josepho Rubeno 1998 m. „Sugržimas

žime į rojų“ juodaodė žurnalistė už-traukia nelaimę filmo personažams. Tarsi jei ne jí, tai nei lengvabūdžiai amerikiečiai, nei Malaizijos polici-ninkai nebūtų dėl nicko kalti.

Jei saulė, futbolas ir patriotiniai reginiai atbukino Jūsų pilkasių laš-teles (ak, senasis gerasis Puaro, kā be jo darytu LTV?), parekomenduosis dar kelis neiparcigojančius, bet, regis, anksčiau nerodytus fil-

„Nepritapéliai“

žių rojų“ (TV3, 14 d. 23 val.). Filmas pasakoja apie tris draugus, kurie smagiai leido laiką Malaizijoje. Du iš jų grįžo į Niujorką, o Liūisas (Joaquin Phoenix) liko stebeti orangutaną ir pateko į kalėjimą už narkotikų laikymą. Netrukus jam bus įvykdyta mirties bausmė. Jei draugai paliudytų Malaizijoje, kad rasta hasišas buvo jų bendra nuosa-vybė, mirties bausmė būtų pakeista kalėjimu... visiems trimis. Sutinku, filmas didaktiškas, bet jaunų herojų dvejonių parodytos gana įtikina-mai, o epilogas – net visai vykės, nors ir saldus. Bet leisiu sau atkreip-ti dėmesį į vieną pernelyg dažnai šių dienų kine pasikartojanti filmo mo-tivą. Kai tik filmuose ima stigti blo-gų vaikinų ar merginų, bematant pasirodo koks nors įkyrus žurnalistas, kuris viska supainioja. „Sugrij-

mus. Tai Anno Saulo 2006 m. komedia „Kur Fredas?“ (LTV, 11 d. 23.30) apie krepšinio gerbėją ir Las-se's Hallströmo 1995 m. melodrama „Tema pokalbiui“ (LNK, 12 d. 22.35) apie jauną moterį, kuri sužino, kad vyras jai neištikimas... Moterij vaidina Julia Roberts, jos žavesys neįsemiamas. Man atspalaiduoti padeda ir trileriai, todėl užmesiu aki į kanadietės Penelope Buitenhuis 2009 m. televizijos filma „Kas aš?“ (TV3, 15 d. 23 val.). Jis sveika pasižiūrėti tiems, kurie abej-oja sa-voto tapatybe. Filmo herojė Eli išstoja į universitetą ir atranda, kad jos tik-roji tapatybė yra moters, kuri ding-o prieš dvidešimt metų. Eli ima abejoti viskuo ir visais. Laukdamas atostogų, aš ją puikiai galiu suprasti.

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Intelektualiai čia viskas tvarkoje. Bet to negalėčiau pasakyti apie visuomeninius padarinius. Jei kiekvienas turi teisę gyventi, tai kiekvienas ją turi, ir taškas. Kai Jūs pradedate skirstyti, visada kyla įtarimas, kad vietoj Jūsų prasmingo kriterijaus kas nors iškels kitą – rasinį, lytinį, dar kažkokį. Gal kar-tais geriau nekelti tų klausimų, o juo labiau – į juos atsakinėti? Gal tai tas atvejis, kai geriau nematyti blogio, kad nerizikuotume paža-dinti dar didesnio?

Tai priklauso nuo visuomenės, apie kurią mąstome. Bet anksčiau ar vėliau medicinos technikos rai-dara privers kiekvieną visuomenę kel-ti sau tokius klausimus ir atsakyti į juos, formuluojančius kriterijus.

PARENGÉ KORA ROČKIENÉ

ATKELTA IŠ 8 PSL.

Kviečia mane skaityti paskaitas ar vesti diskusijas.

Atsiprašau už Varšuvą.

Neatsiprašinėkite, geriau man paaškinkite.

Sprendimo paaškinti nesugebu. Jis paprasciausia netelpa į akademinius standartus. Bet galiau paaškinti emocijas. Katalikams fundamentalistams yra nepriimtina Jūsų filosofija, jungianti žmonių ir gyvūnų pasaulio teises į vieną kontinuumą. Jiems nepriimtinos yra jos praktinės išvados, ribojančios naujagimių ir mirtinai sergančių žmonių teises.

Niekieno teisių neriboju. Tik

kūdikio nužudymą lyginate su gyvūno nužudymu.

Paistalai. Kiekvienas gyvūnas tu-ri teisę gyventi. Tačiau žmogaus gy-vinimą saugome ypač. Žmogus tuo skiriasi nuo gyvūnų, kad turi biografinę sąmonę. Žino, ką darė prieš sa-vaitę, suvokia išskirtinę vietą gam-toje ir išskirtines teises. Sveikas kūdikis neturi biografinės sąmonės, bet žinome, kad netrukus ją turės. Tad jis turi tokias pat teises kaip ir kiekvienas žmogus. Bet klausimas, ką daryti su naujagimiais, apie kuriuos žinoma, kad dėl ligos jie niekad ne-turės biografinės sąmonės, kad jie ne-išgyventų, jei ne fantastiška medicinės raida, ir kad medicinos galia pasmerks juos bei jų artimiusius gy-venti begalinėje kančioje.

Koks yra Jūsų atsakymas?

Parodos	Dizaino inovacijų centras „Titanikas“ Maironio g. 3 VDA absolventų diplomių darbų paroda „Meno celės 2010“ „Prospekto“ fotografijos galerija Gedimino pr. 43 Antano Miežansko fotografijos paroda „Atsigrižimai“ Pamėnkalnio galerija Pamėnkalnio g. 1/13 iki 10 d. – Luizo Martinso (Brazilija) paroda „Way“ Galerija „Meno niša“ J. Basanavičiaus g. 1/13 iki 10 d. – Annos Faniginos (Latvija) paroda „Omnia mutantur, nihil interit“ (Viskas kinta, niekas nedingsta) Vilniaus rotušė Didžioji g. 31 Prancišaus Gerliko paroda Jono Meko vizualiųjų menų centras Gynėjų g. 14 Paroda „Jurgis Mačiūnas – SoHo jkūrėjas“ Teatro, muzikos ir kino muziejus Vilniaus g. 41 Iš teatro, muzikos ir kino muziejaus rinkinių. XIX a. – XX a. pirmoji pusė Paroda „Lietuvos kinas. 1909–2009“ iki 11 d. – Vigo Stankaus tapyba Gintaro muziejas-galerija Šv. Mykolo g. 8 Šiuolaikinių lietuvių menininkų darbai su gintaru; Baltijos gintaro atsiradimo istorija; XV a. pabaigos keramikos degimo krosnis; gintaro inkliuzų kolekcija; Juodkrantės lobis; XIV a. pabaigos kaulo dirbtuvų radiniai; liaudies meistrių gintaro dirbiniai paroda Savicko paveikslų galerija Trakų g. 7 iki 18 d. – Savicko dailės mokyklos Trakų plenero tapybos paroda Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos parodų salė Šv. Jono g. 11 Klubo „Vilniaus vilnelės“ tekстиelės paroda „Malonumai“ VDA tekstilės galerija-dirbtuvė „Artifex“ Gaono g. 1 Paroda „Jonas tekstilėje“, skirta VDA Tekstilės katedros destytojo Jono Stankevičiaus 60-mečiui Prancūzų kultūros centras Didžioji g. 1 Paroda „Eduardo Andrė parkai lietuvių dailininkų akimis“ Užupio galerija Užupio g. 3 iki 12 d. – paroda „Evaldas Babenskas: baltų menas“ Užupio meno inkubatorius Užupio g. 2 Paroda „J. būsimos žydų bibliotekos Vilniuje“ Jeruzalės galerija Ateities g. 1F Gintauto Adaukės tapybos paroda „Pavasario akimirkos“ Vilniaus universiteto biblioteka Universitetė g. 3 VU bibliotekos 440 metų sukaktai skirta paroda Lietuvos technikos biblioteka Šv. Ignotog. 6 Genovaitės Adiklinės tapybos paroda „Visko po truputį“	Literatūros paroda „Žalgirio mūšiui – 600“ Aušros Barysienės fotoparoda Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka Trakų g. 10 Sofijos Rickevičiūtės akvarelės ir tapybos darbų paroda Istorinė LR Prezidentūra Vilniaus g. 33 Paroda „Po raudonaja žvaigžde: Lietuvos dailė 1940–1941 m.“ Galerija „Meno parkas“ Rotušės a. 27 iki 18 d. – paroda „Rytų merginos: Lenkija“ Galerija „MJ studija“ Rotušės a. 1 Sauliaus Paliuko paroda „Paslepėti vaizdai“ nuo 23 d. – Eva Fructuoso „Sibiliš“ Maironio lietuvių literatūros muziejus Rotušės a. 13 „Poetas Justinas Marcinkevičius“ (fotografijų autorė Ona Pajedaitė) „Antanui Strazdui – 250“ „Ir plunksna rašala taškai“ (Henrikui Radauskui – 100) „Kultūrinė tarpukario spauda: tarp iššūkių ir tolerancijos“ Keramikos muziejus Rotušės a. 15 Aldonos Barčiauskaitės-Višinskienės paroda „Baltieji nokiūnai“ Adelės ir Pauliaus Galaunių namai Vydūno al. 2 Rūtės Jokuboniūnės kūrybos paroda „Lietuvos šilko kelias“ Kauno fotografijos galerija Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2 nuo 9 d. – paroda „Laikinos erdvės: turizmo sindromas“ Menininkų namai V. Putvinskio g. 56 Kauno apskrities dailės gimnazijos abiturientių Miglės Pužaitės, Gintarės Visockytės, Vasarės Krugždaitės, Dovilės Gelažtūtės ir Živilės Ožeraičytės grafikos ir tapybos baigiamųjų darbų paroda Gintauto Velykio (Artcage) piešinių paroda „@ilustracijos – tarp karų ir menų“ VDU menų galerija „101“ Laisvės al. 53 Korėjoje tapytų budistinių paveikslų paroda „Anapus žodžių ir kalbos“ Kauno apskrities viešoji biblioteka Radastų g. 2 Dailininko Antano Matulevičiaus paroda „Laisvės ilgesio ženklai“ Ryšių istorijos muziejus Rotušės a. 19 Hario Branto (Latvija) piešinių paroda Galerija „Aukso pjūvis“ K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53 Reginės Rinkevičiūnės autorinių papuošalų paroda „Pavasario preliudas mamai“ KLAIPĖDA Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija Liepų g. 33 Algirdo Kliševičiaus (1950–2008) kūrybos paroda „Tarp atėjimo ir išėjimo“ Dailės parodų rūmai Aukštostoji g. 1 / Didžioji Vandens g. 2 iki 12 d. – ciklo „Lietuvos profesionaliosios dailės sklaida“ paroda ir Lietuvos dailininkų sajungos dailės kolekcijos Ramūno Dagio tapybos paroda „Šviesos ieškojimas“ Baroti galerija Aukštostoji g. 3/3a Tado Gindrėno grafika	Klaipėdos galerija Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4 Respublikinė paroda „Ažūras“ „Herkaus galerija“ Herkaus Manto g. 22 Nijolės Šaltenytės grafikos kūrinių paroda „Drugelių sezona“ Klaipėdos fotografijos galerija Tomo g. 7 iki 11 d. – Mindaugo Gabrėno fotografijų paroda „Fantasma“ ŠIAULIAI Dailės galerija Vilniaus g. 245 „Latvijos architektūra 2009“ „Šiauliai VGTU Architektūros fakulteto studentų baigiamosių darbuose 2007–2010 m.“ Aušros alėjos rūmai Aušros g. 47 Nuolatinės ekspozicijos „Šiaulių krašto praeitis nuo seniausių laikų iki XVII a.“, „Valstiečių buitis ir būtis“ Paroda „Laiskai iš toli“, skirta Lietuvos okupacijos ir genocido 70-osioms metinėms ir Gedulio ir viities dienai iki 11 d. – paroda „Pirmieji lietuviai Teksase“ Ch. Frenkelio vila Vilniaus g. 74 nuo 17 d. – paroda iš Lietuvos nacionalinio muziejaus ir Trakų istorijos muziejaus rinkinių „Karamai Lietuvoje“ Šiaurės Lietuvos kolegijos galerija Tilžės g. 22 Vitos Žabarauskaitės tapybos paroda „Nuausti ne
----------------	--	---	--

Spektakliai

VILNIUS

„Raganukės teatras“

10 d. 12 val. – „RAUDONKEPURAITĖ“
17 d. 12 val. – „KARLSONAS IR MAŽYLIS“

„Senamiesčio lėlės“

14 d. 19 val. – „GERAS ŠUO FERDIS“

PALANGA

„Idiotheatras“

17 d. 19 val. *Laukinių vakarų salūne*
(J. Basanavičiaus g. 16). – „URVINIS
ŽMOGUS“. Rež. – D. Kazlauskas ir K. Smoriginas, vaidina D. Meškauskas

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija

10 d. 18 val. *Kybartoose, Pagrindinės mokyklos stadione*, – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienai. Seniosios muzikos ir šokių programa „Didžiojo Lietuvos kunigaikštio Gedimino laiškai“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. – A. Vizgirda), seniosios muzikos ir šokių trupė „Festa cortese“ (vad. – A. Žautautienė). Laikus skaito aktorius V. Rumšas. Programoje J.-B. Lully, G. de Machaut, G. F. Händelio, M. Radivilas, M.K. Oginskio ir kt. kūriniai

Lietuvos muzikų rėmimo fondas

Menų festivalis „Druskininkų vasara su M.K. Čiurlioniu“
10 d. 16 val. „Eglės“ sanatorijos konferencijų salėje – muzikinė literatūrinė popietė „Laikas – mano Viešpatys“. B. Vainiūnaitė (fortepijonas), D. Jankauskaitė (aktorė). Programoje M.K. Čiurlionio, S. Vainiūno, F. Chopino, G.F. Händelio, R. Schumanno, M. Cvetajevos kūriniai
11 d. 19.30 val. *Druskininkų bažnyčioje* – A. Budrys (klarnetas), I.R. Budrytė-Kummer (vargonai, Vokietija). Programoje M.K. Čiurlionio, J.S. Bacho, C.M. Webergio kūriniai
18 d. 19.30 val. *Druskininkų bažnyčioje* – I. Zelenkauskaitė (sopranas), J. Kazakevičiūtė (vargonai). Programoje M.K. Čiurlionio, G. Puccini ir kt. autorų kūriniai

VILNIUS

„Kristupo vasaros festivalis“

9 d. 20 val. *Vilniaus mokytojų namų kiemelyje* – „Prie pasakų miesto“. Dalyvauja „Tomas Leiburas orchestra“, styginių kvartetas „Four Strings“. Programoje T. Leiburo kūriniai
13 d. 18.30 *Šv. Kazimiero bažnyčioje* – I. Budrytė-Kummer (vargonai, Vokietija). Programoje J.S. Bacho, J. C. Kittelio, C.Ph.E. Bacho ir kt. kūriniai
13 d. 19 val. *Šv. Kotrynos bažnyčioje* – „200 metų iki Piazzollos“. Dalyvauja Reykholto fortepijoninės trio (Islandija). Programoje D. Šostakovičius, L. van Beethoven, R. Gliere'o, A. Piazzollos kūriniai
15 d. 19 val. *Šv. Kotrynos bažnyčioje* – „Romantiškasis italas“. Dalyvauja A. di Cristofano (fortepijonas, Italija). Programoje R. Schumanno, J. Brahms, F. Chopino kūriniai
16 d. 20 val. *Vilniaus mokytojų namų kiemelyje* – „Dovana džiazo gurmanams“. „Portico Quartet“ (D. Britanija)
18 d. 17 val. *Šešuoletių dvare* – „Nuo renesanso iki „The Beatles“ a cappella“. Dalyvauja vyru vokalinis ansamblis „Quorum“: V. Neugasimovas (kontratenoras), A. Jautakis (kontratenoras), A. Šulcas (tenoras), Ž. Čaplikas (baritonas), V. Gailevičius (bosas), R. Savickas (bosas), R. Olechnovičius (beatbox)

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus

„Muzika virš senamiesčio“

9 d. 21 val. – saksofonų kvartetas „Blat-

twerk – saxophonquartett“ (Vokietija)
16 d. 21 val. – M. Vitulskis, J. Šervenikas, J. Braškys

A. Mickevičiaus muziejaus kiemelis

Bernardinų g. 11
8 d. 18 val. – ciklas „11-ieji vasaros koncertai“

Šv. Jonų bažnyčia

10 d. 18 val. – vargonininkė L. Vaitkūnaitė ir smuikininkė J. Martininkė. Programoje M.K. Čiurlionio, J. Gaižausko, J. Massenet kūriniai

KAUNAS

Pažaislio muzikos festivalis

11 d. 18 val. *Taujėnų dvare* – Flėitos muzikos vakaras. A. Lukoševičiūtė (flėita), A. Treikauskas (flėita), A. Gelusevičienė (fortepijonas). Programoje P. Prowo, G.Ph. Telemanno, S. Wesley, C. Debussy, R. Shumanno, F. Dopplerio, H. Berliozo kūriniai
17 d. 16 val. *Šv. Arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčioje* – Vargonai ir flėita. V. Steffen (flėita, Šveicarija), O. Eisenmann (vargonai, Šveicarija). Programoje F. Henselio-Mendelssohno, F. Lachnerio, F. Mendelssohno-Bartholdy, O. Olsson, R. Schumanno, H. Hillerio, W. Eisenmanno, C. Francko kūriniai
18 d. 18 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje* – Europos Sąjungos kamerinis orkestras (vad. – H.-P. Hofmannas). Programoje G.Ph. Telemanno, W.A. Mozarto, J.S. Bacho, H. Parry, A. Sullivanavo, B. Britteno kūriniai

NIDA

Tarptautinis Thomo Manno festivalis

10 d. 19 val. *Savivaldybės aikštėje* – festivalio atidarymas
20 val. *Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje* – fortepijoninis trio „FortVio“: I. Baikštė (fortepijonas), I. Rupaitė (smuikas), P. Jacunkas (violončelė); kamerinis choras „Aidija“ (meno vad. – R. Gražinės). Programoje J.S. Bacho, J. Haydno, M. Baranausko kūriniai

11 d. 16 val. *Th. Manno memorialiniame muziejuje* – „Žodžio programa“. Pokalbis su rašytoju M. Krügeriu (Vokietija). Moderatorius A. Gailius

20 val. *Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje* – F. Chopino muzikos rečitalis. L. Geniušas (fortepijonas)

12 d. 16 val. *Th. Manno memorialiniame muziejuje* – „Žodžio programa“. Susitikimas su Prezidentu V. Adamkumi. Moderatorius A. Gailius

20 val. *Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje* – F. Chopinos ir Baltijos kraštų muzika. T. Petrikis (altas), fortepijoninis trio „FortVio“: I. Baikštė (fortepijonas), I. Rupaitė (smuikas), P. Jacunkas (violončelė). Programoje J. Vitolio, H. Ellerio, J. Gruodžio, O. Narbutaitės kūriniai

13 d. 18 val. *Nidos bendruomenės namuose* – XIX–XX a. Nidos dailininkų kolonijos kūriniai iš privačios A. Popovo kolekcijos parodos atidarymas. Parodos kuratorė K. Jokubavičienė

20 val. *Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje* – „Aidijos“ rečitalis: 20 veiklos metų. Kamerinis choras „Aidija“ (meno vad. – R. Gražinės)

14 d. 16 val. *Thomo Manno memorialiniame muziejuje* – „Žodžio programa“. Susitikimas su leidyklos „Znak“ redaktoriu I. Jerzy (Lenkija)

20 val. *Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje* – R. Schumanno kūrybos valanda. S. Stonytė (sopranas), J. Karnavičius (fortepijonas); Kauno kvartetas: K. Beinarytė (I smuikas), D. Terminaitė (II smuikas), E. Karžinauskaitė (altas). S. Bartulis (violončelė)

15 d. 18 val. *Svetainėje* – D. Razausko autorinius koncertas

Vakarai

Vilniaus mokytojų namai

9, 10, 12–15 d. 12–12.30 – projektas „Pietų muzika gyva“ (ansamblis „Nevertas“, V. Kazlauskas, E. Bruzbartas, „Reykholto trio“, grupė „3 Ąžuolas“, R. ir D. Timofejevai)

13 d. 20 val. *Kiemelyje* – keturių aktorių solo ansamblis „Po vieną – bet ne atskirai“: V. Leistrumas, J. Tertelis, J. Šarkus, G. Kiela

15 d. 18 val. *Svetainėje* – D. Razausko autorinius koncertas

KAUNAS

Maironio lietuvių literatūros muziejus

9 d. 17 val. – poetės, žurnalistės, rašytojos E. Juodvalkės kūrybos vakaras. Kartu dalyvaujančių aktorių D. Dautartaitė

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Jonas Aistis ir Rumšiškės : straipsniai, reportažai / Jonas Laurinavičius ; Kaišiadorių literatūrų klubas „Gija“. – Kaišiadorys : Printėja, 2010 (Kaišiadorys : Printėja). – 69, [2] p. – Tiražas 100 egz. – ISBN 978-9955-902-72-2

Artefaktas : moksliškas fantastikos romanės / W. Michael Gear ; iš anglų kalbos vertė Vlada Baubonienė. – Kaunas : Naujasis Eridanas, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 361, [1] p. – (Pasaulinės fantastikos aukso fondas, ISSN 1822-6302 ; t. 473). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-9955-10-145-1

Devyni broliai : baladžių poema / Justinas Marcinkevičius ; [nuotraukos Algimanto Kezio ; gaidos Giedrius Kuprevičiaus]. – Vilnius : Santara/Petro ofsetas [i.e. Santara], 2010 (Vilnius : Petro ofsetas). – 49, [2] p. : iliustr., nat. – (Kultūros žurnalo „Santara“ biblioteka ; kn. 196). – ISBN 9986-868-26-2

Gimtinė – gyvenimo uostas : eilėraščiai / Juozas Mickevičius. – Kaišiadorys : Printėja, 2010 (Kaišiadorys : Printėja). – 119, [1] p. : iliustr. – Tiražas 100 egz. – ISBN 978-9955-902-63-8

Gyvenimo vingiai : [atsimimai] / Genovaitė Baniulytė-Dyrienė ; [ilustracijos Jurgitos Aniūnienės]. – Panevėžys : Panevėžio spaustuvė, 2010 (Panevėžys : Panevėžio sp.). – 141, [1] p. : iliustr. – Tiražas 150 egz.

Guodėja : romanė / Anna Gavaldă ; iš prancūzų kalbos vertė Nijolė Simona Pukinskaitė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Kaunas : Spindulio sp.). – 557, [2] p. – Tiražas 2200 egz. – ISBN 978-9955-38-644-5 (jr.) : [32 Lt 42 ct]

K-mašinos : moksliškas fantastikos romanės / Damien Broderick ; iš anglų kalbos vertė Bronius Bružas. – Kaunas : Naujasis Eridanas, 2010 (Kaunas : Arx Baltica). – 303, [1] p. – (Pasaulinės fantastikos aukso fondas, ISSN 1822-6302 ; t. 472). – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-9955-10-144-4

Leo ir Emi. Kai pučia šiaurys : romanė / Daniel Glattauer ; iš vokiečių kalbos vertė Vilija Gerulaitienė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Kaunas : Aušra). – 212, [2] p. – Tiražas 2300 egz. – ISBN 978-9955-38-656-8 (jr.) : [18 Lt 36 ct]

Pavasarių toliaisiai : eilėraščių rinkinė / Dalia Milukaitė-Buragienė. – Kaišiadorys : Printėja, 2010 (Kaišiadorys : Printėja). – 79, [1] p. : iliustr. – Tiražas 300 egz. – ISBN 978-9955-902-65-2

Popularumo kaina: Mašos istorija : [romanė] / Gintarė Dailydytė, [Jūratė Šimanskaitė ; teksta adaptavo Asta Lipštaitė ; iliustravo Viktorija Ivinskienė]. – [Vilnius : Ekspress leidyba, 2010] ([Vilnius] : Spauda). – 160 p. : iliustr. – 2-oji aut. nurodyta antr. lapo kt. pusėje. – Tiražas [1000] egz. – ISBN 978-609-434-004-8

Ruduo : eilėraščiai / Albinas Šerelis. – [Ukmergė : Ukmergės spaustuvė], 2010 ([Ukmergė] : Ukmergės sp.). – 46, [2] p. – Tiražas 100 egz. – ISBN 978-9955-419-45-7

Stiklinė pieno : romanė / Herbjørg Wassmo ; iš norvegų kalbos vertė Agnė Navickaitė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Kaunas : Spindulio sp.). – 397, [3] p. – Tiražas 1000 egz. – ISBN 978-9955-38-170-9 (jr.) : [23 Lt 24 ct]

Šeimos medis : romanė / Barbara Delinsky ; iš anglų kalbos vertė Dalė Virginija Jakutienė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Vilnius : Standartų sp.). – 316, [3] p. – Tiražas 2200 egz. – ISBN 978-9955-38-652-0 (jr.) : [25 Lt 36 ct]

Ugnis ir ledas : romanė / Julie Garwood ; iš anglų kalbos vertė Irena Jomantienė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Vilnius : Standartų sp.). – 316, [3] p. – Tiražas 2200 egz. – ISBN 978-9955-38-660-5 (jr.) : [25 Lt 36 ct]

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS

Aladinas ir stebuklinga lempa : arabų pasakų motyvais / [parengė ir sudarė Valdas Sasnauskas ; dailininkė Inga Loginova-Papušina]. – [Kaunas] : LRS agentūra, [2010] (Kaunas : Arx Baltica). – [17] p., jsk. virš. : iliustr. – Tiražas [3000] egz. – ISBN 978-609-8033-23-6

Barono Miunhauzeno nuotykiai / [parengė ir sudarė Valdas Sasnauskas ; dailininkė Inga Loginova-Papušina]. – [Kaunas] : LRS agentūra, [2010] (Kaunas : Arx Baltica). – [17] p., jsk. virš. : iliustr. – Tiražas [3000] egz. – ISBN 978-609-8033-24-3

Brėmeno miesto muzikantai : [brolių Grimų pasakos motyvais / sudarytojas Valdas Sasnauskas ; dailininkė Sigita Mamaitytė]. – [Kaunas] : LRS agentūra, [2010]. – [16] p. : iliustr. – Tiražas [3000] egz. – ISBN 978-609-8033-12-0

Išrinktoji : [apysaka] / P.C. Cast ir Kristin Cast ; iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Kaunas : Spindulio sp.). – 252, [2] p. – Ciclo "Nakties namai" 3-oji knyga. – Tiražas 3500 egz. – ISBN 978-9955-38-661-2 (jr.) : [21 Lt 19 ct]

Kai gaidelis pono dvarą

Savaitės filmai

Centurionas ***

Neilo Marshalllo filmas remiasi legenda apie devintąjį legioną – be pėdų dingusią 3 tūkstančių Romos karių armiją. Veiksmas nukelia į 117 m. prieš mūsų era, į Britaniją. Romos karę Kvintijų pagrobia barbarų piktų karalius. Legionui patikima misija ne tik atgauti pagrobtais, bet ir sunaikinti visą piktų dinastiją. Generolo Viriluso ir paslaptinges moters Etan vadovaujama armija atsiduria nenuspėjamo ir pavojingo priešo teritorijoje. Pagrindinius vaidmenis kūrė Michaelas Fassbenderis, Noelis Clarke'as, Davidas Morrissey, Olga Kurylenko, Dave'as Legeno (D. Britanija, 2010). (Vilnius, Kaunas)

Persijos princas: laiko smiltys **

Pagal populiarų kompiuterinių žaidimų kurkutas filmas perkelia į VI a. Persiją. Pagrindinis herodus jaunas princas karo žygje susiduria su dvem keistais dalykais – magišku kardu ir smėlio laikrodžiu, kuriamė slypi laiko smėlis, galintis paversti žmones smėlio pabaisomis. Mike'o Nevello filme vaidina Jake'as Gyllenhaalas, Gemma Arterton, Benas Kingsley, Alfredas Molina (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas, Šiauliai)

Ponas ir ponia Gangsterai **

Robertas Luketicas kūrė komedijas apie blondines. Ši komedija apie samdomus žudikus taip pat niekuo nenustebins. Filmo herojė blondinė kompiuterių specialistė (Katherine Heigl) atostogaudama sutiko idealų vyrą (Ashton Kutcher). Atostogų nuotykių greit pasibaigs vestuvėmis. Netrukus jauna žmona sužinos, kad mylimasis yra samdomas žudikas, kuris iš meilės jai atsisakė profesijos. Tačiau jo „kolegas“ nenori su tuo susitaikiti ir trokšta sunaikinti porą. Kas jiems lieka? Jei atspėjote, tai lengvai atspėsite ir kitus siužeto posūkius (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas)

Šrekas: ilgai ir laimingai ***

Ką dar gali padaryti populiarus personažas, kuris jau nukovė baisų sliabiną, išgelbėjo gražią princesę ir padėjo savo uošvių karalystei išbriсти iš krizės? Jis gali ramiai užbaigtis savo dienass namuose prie židinio. Tačiau Šrekas tapo tikra ižymybė ir nostalgiskai prisimena laikus, kai galėjo savo išvaizda bauginti naivuolius. Toks užsisivajojęs Šrekas lengvai tampa apgaviko auką ir pasirašo sutartį. Šrekas turėjo atsidurti savo jaunystės laikuose, bet pateko į visai kitą realybę, kurioje tokie kaip jis yra medžiojami. Tad jam ir vėl teks nelengvai užduoti viską sugražinti į savo vietas. Ketvirtajį filmą apie Šreką sukūrė režisierius Mike'as Mitchellas (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas, Šiauliai, Panevėžys)

Užtemimas **

Naujas skambiai saga vadinamo filmu ciklo pagal Stephenie Meyers bestselerius filmas. Be abejo, jis skirtas pirmiausia rašytojos gerbėjams ir tiems, kurių filmo siužetas negali pašiurpinti savo banalumu ar naivumu. Žinoma, dar ir tiems, kuriems patinka jauni ir atvirukiškai gražūs filmo aktoriai. ...Nežemiško grožio vampyras Edvardas sutinka paversti mylimąjį Belą vampyre su salyla, kad jie susituoks. Šis sumanymas nepatinka pavydžiam Jakobui. Jis siūlo Belai tai, ko Edvardas jai neduos niekad – normalų gyvenimą negeriant krauju ir neslepiant nuo pasaulio savo tapatybės. Juolab kad miškuose slapstosi Belos gyvybės tykanti Viktorija, kuri nori atkerstyti už savo draugo Džeimso mirti. Bet vampyrų šeima ir vilkolakiai turės išmokti bendradarbiauti, kad atitolintų grėsmę. Davido Slade'o filme vaidina Kristen Stewart, Robert Pattinson, Taylor Lautner, Ashley Greene, Jackson Rathbone (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas, Šiauliai, Panevėžys)

Viktorija: jaunoji karalienė ***

Jei mėgstate jaudinančias meilės istorijas, šis filmas nenuvils. Prodiuotas Martino Scorsese ir režisuatotis talentingis kanadietis Jeano-Marc Vallee filmas pasakoja apie karalienės Viktorijos jaunystę. Aštuoniolikmetė mergina tapo Didžiosios Britanijos valdovę. Taip prasidėjo epocha, kuri dabar vadinama jos vardu. Filme rodoma audringo romano su princu Albertu istorija – ketveri jaunosios karalienės gyvenimo metai. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Emily Blunt, Rupertas Friendas, Paulas Bettany, Miranda Richardson (D. Britanija, JAV, 2008). (Vilnius, Kaunas)

Žaislų istorija 3 **

Iš ankstesnių filmų pažįstamas žaisliukų savininkas ir smagus berniūkštis Endis jau paauga ir lengiasi mokyti koledže. Jo žaislai atsiduria vaikų darželyje. Vaikams naujieji atvykėliai nesukelia pagarbos, greičiau atvirkščiai. Todėl žaislai ima planuoti pabégimą. Jame dalyvaus ir nauji personažai. Lee Unkricho filmas sukurtais dabar itin madingu 3D formatu, o filmo personažai kalba lietuviškai (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas, Šiauliai, Panevėžys)

***** – ševedras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorius – Linas Vildžiūnas

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Dailė – Monika Krikštopaitytė | Muzika – Kamilė Rupeikaitė

Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras – Rasa Vasinauskaitė

Stilius – Rita Markulienė | Dizainas – Jokūbas Jacobskis

Maketas – Vanda Čemerkaite

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

9–15 d. – Centurionas (D. Britanija) – 11.30, 14, 16.15, 19, 21.30
Žaislų istorija 3 (3D, JAV) – 12.20, 15.30, 18.40, 22 val.
Žaislų istorija 3 (JAV) – 11.15, 13.30, 15.40, 17.50 (lietuvių k.); 11.30, 14.30, 17, 19.20 (originalo k.)
14 d. – Kaip diena ir naktis (JAV) – 19 val.
9–15 d. – Užtemimas (JAV) – 11, 13.45, 16.30, 19.15, 22 val.

9, 12, 13, 15 d. – Gatvės šokiai (3D, D. Britanija) – 11.50, 15, 18.10, 21.10; 10, 11 d. – 11.50, 15, 18.10; 14 d. – 11.50, 15, 21.10

9–15 d. – Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 12.10, 14.40, 17.30, 20.15
Viktorija: jaunoji karalienė (D. Britanija) – 14, 16.10, 18.20, 20.50

Ponas ir ponia Gangsterai (JAV) – 13.20, 19 val.

A komanda (JAV) – 15.50, 21.20
Persijos princas: laiko smiltys (JAV) – 20.30

Sekas ir miestas 2 (JAV) – 21.40

Kaip prisijaukinti slibiną (JAV) – 11.45

Princesė ir Varlius (JAV) – 11 val.

Forum Cinemas Akropolis

9–15 d. – Žaislų istorija 3 (3D, JAV) – 10.15, 13, 16.15
Žaislų istorija 3 (JAV) – 11.15, 14, 17, 19.30, 21.45

14 d. – Kaip diena ir naktis (JAV) – 19 val.

9–15 d. – Užtemimas (JAV) – 10.30, 13.15, 16, 18.45, 21.30

Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 11.30, 14.15, 17.15, 20 val.

9, 10, 12–15 d. – Persijos princas: laiko smiltys (JAV) – 14.45, 18.15, 20.45; 11 d. – 12.15, 14.45, 18.15, 20.45

9, 10, 12–15 d. – Viktorija: jaunoji karalienė (D. Britanija) – 16.30, 21.15; 11 d. – 11, 16.30, 21.15

9–15 d. – Sekas ir miestas 2 (JAV) – 15, 18, 21 val.

14 d. – Šokoladas (D. Britanija, JAV) – 18.15

14 d. – Kaip diena ir naktis (JAV) – 19 val.

9, 10 d. – Žaislų istorija 3 (3D, JAV) – 10.15, 13, 16.15, 19.15

9, 10 d. – Žaislų istorija 3 (JAV) – 12, 14.30, 17, 20, 22.30; 11–15 d. – 12, 14.30, 17, 20 val.

10 d. – Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 11.30, 14.15, 17.15, 20 val.

10 d. – Sekas ir miestas 2 (JAV) – 15, 18, 20.45, 23 val.; 11–15 d. – 12.30, 15, 18, 20.45

17 d. – Roko legendos: „AC/DC“, „Rolling Stones“ (muz.) – 16 val.

KAUNAS

Forum Cinemas

9–15 d. – Žaislų istorija 3 (3D, JAV) – 10.15, 13, 16, 19.15

Žaislų istorija 3 (JAV) – 11.30, 14, 17, 20 val.

9 d. – Žvėrelį maištas (JAV, JAE) – 16.30, 21.15; 10–15 d. – 11, 16.30, 21.15

9 d. – Ateik čia arba gausi į dūdą (JAV) – 18.30; 10–15 d. – 13.30, 18.30

14 d. – Kaip diena ir naktis (JAV) – 19 val.

9–15 d. – Užtemimas (JAV) – 10.30, 13.15, 16.15, 19, 21.45

9–13, 15 d. – Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 11.45, 17.30; 14 d. – 11.45

9–15 d. – Gatvės šokiai (3D, D. Britanija) – 22 val.

9–13, 15 d. – Persijos princas: laiko smiltys (JAV) – 20.15

Alisa Stebuklų šalyje (JAV) – 14.30

PANEVĖŽYS

Forum Cinemas Babilonas

9 d. – Žaislų istorija 3 (3D, JAV) – 10.30,

12.45, 15.15; 10–13, 15 d. – 10.20, 12.45,

15.15; 14 d. – 18.30, 21.30

9–15 d. – Žvėrelį maištas (JAV, JAE) – 16, 21 val.

9–13, 15 d. – Ateik čia arba gausi į dūdą (JAV) – 18.30

14 d. – Kaip diena ir naktis (JAV) – 19 val.

9–15 d. – Užtemimas (JAV) – 12, 15, 18.15, 21.15

Šrekas: ilgai ir laimingai (JAV) – 13.30

Alvinas ir burundukai 2 (JAV) – 11 val.

MARIJAMPOLĖ

Spindulys

Didžioji salė

9–15 d. – Sekas ir miestas 2 (JAV) – 15,

17.30, 20 val.

Mažoji salė

9–15 d. – Kloja (JAV, Kanada, Prancūzija) –

17.15, 19.15

„Centurionas“

12 d. – Smulkus musikaltimas (Kipras, Graikija, Vokietija) – 21.30; 14 d. – 19.30

15 d. – Skrydis per Atlantą (rež. R. Vabalas) – 22 val.

Ozo kino salė

9 d. – Visi kalba, kad aš tave myliu (JAV) – 18 val.

10 d. – Roko legendos: „The Doors“, „T. Rex“ (muz.) – 16 val.

12 d. – Veidrodis (Rusija) – 18 val.

13 d. – 2001 metų kosminė odiseja (D. Britanija, JAV) – 18 val.

14 d. – Nostalgija (Italija, Rusija) – 18 val.

15 d. – Atsisveikinimas (rež. T. Donela) – 20.10; 14 d. – 18.45

11 d. – Dorianas Grējus (D. Britanija) – 17.40; 12, 13 d. – 21.30

11 d. – Brangusis Džonai (JAV) – 21.50;

15 d. – 14.50

14 d. – Keliautojo laiku žmona (JAV) – 21.30; 15 d. – 19.30